DEFENSIO COMPENDIOSA CERTISQVE MODIS ASTRICTA PROBAE (VT LOQVVNTVR) AQVAE

frigidæ, quâ in examinatione Maleficarum Iudices hodiè vtuntur, omnibus scitu perquàm necessaria; quatuor distincta capitibus.

AVTHORE
IACOBO RICKIO LL. LICENTIATO
AB ARVVEILER.

Aggæi cap. 2.
Percußi vos vento vrenti, aurigine & grandine omnia opera manuum vestrarum, & non fuit qui reuerteretur ad me, dicit dominus exercituum.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum, sub monocerote.
clↄ. Iↄ. XCVII.

PARTITIO TRACTATVS.

PRIMVM caput continet propositionem negatiuam cum duodecim argumentis illam probantibus.

SECVNDVM regulam affirmatiuam cum duodecim argumentis sui probatorijs.

TERTIVM caput habet responsiones ad argumenta primi capitis negatiua.

QVARTVM Autoris habet consilium in determinationem sedis Apostolicæ omnia reijciens.

IACOBVS RICK LL. LICENTIATVS CANDIDO LECTORI S.

QVAE frigidæ probatio (quam circa Maleficarum examen hoc, & superioribus paulò temporibus locorũ in Germania magistratus pro reatu illo & exquirendo & detegendo, vsurpant) adeò in admirationem traxit multos, vt rei (quã oculis subiectam, præter omnem naturæ ordinem, ac quasi impoßibilem factu, fieri tamen reuera cernerent) causam ob quam ita fiat, & vim per quam id ita consequatur perspectam ipsis esse auidè expectarent (inanibus quippè rebus non facilè talia signa affigendis) functionis porrò meæ portio illa, quam apud insigne Bonnense oppidum in Electorali ibidem prætorio Scabinali iuratus sustineo, me in consimilem admirationis traxit contemplationem.

Dùm itaque manum admolior, dùm commotum semel animum Dei spiritus dirigeret & doceret, eccè in ipso scribendi opere, tot adsunt dubitandi, decidendique rationes, vt vnis post alias obiter connotatis & animaduersis, consultationem & sermonem conferre cum alijs desuper inciperem. Et dum scientiæ per additamenta fiunt, difficilè autem sit inuenire simul & perficere, ideò suasu ac aliorum consilio accedente, præconceptum hunc tumultuarium laborem, quatuor Capitibus distinctum in Dei nomine luci dare placuit, ita quidem, vt definitionem eius rei mihi nullam, sed humanitùs cognoscendi & differendi consilium adsumerem, alijs hoc idem perficiendi ac determinandi relinquerent Contentus si facti nostri Scabinalis ratio, ac rata defensio non modò constaret omnibus, sed etiam posteritati toti hoc meo cœpto causam præberem latiùs, & quod maximè conueniat, Theologicè ac mysticè rem hanc pleniùs ac perquisitiùs aliquando tractandi.

Nam omni semoto dubio antiquus ille serpens (dum ardor charitatis auitæ ac constantiæ Christianæ olim miraculosè ac sanctißimè celebratus, nunc refrixerit, ac apud plerosque terrena (non totali cœlestis omnipotentiæ habita recordatione vel

respectu) consectantes, extinctus ferè sit.) non desistet persuasionibus, fantasijs & illusionibus suis hominum cogitationes & conatus ita detinere, ita transuersum agere ac fascinare, vt in dæmonomania hac contemplanda, compescenda ac eradicanda, non debitum sint momentum ac venerationem daturi diuinæ potentiæ ac voluntati, sed arbitrium ac censuram huius rei penè totam in illum, cuius artes ac stratagemata tractantur, deteguntur ac remediantur, coniectari ac deriuaturi. Et hæc præcipua latens admodum eiusdem præstigiatoris vna decipula fuit, quod ita circa materiam hanc irretitos habuit ac dementatos mortalium animos mentesq; obnubilatas, vt depreßis & nō eleuatis cordis sui oculis nō putârint Deum circa huius magiæ detectionem ac manifestationem (quam operatur Magistratus) extra illius mali hospitis consortium quicquam cooperare voluisse vel velle, sed vel ad tentationem diuinam vel impoßibilitatem facti, vel dæmonis pactum vel Canonum interdicta decurrerint. Accipe itaque Lector beneuole, hilari fronte nouum hunc nostrum elucubratum laborem ita quidem legendum, vt dum superiorum accesserit (quorum est) censura, legis vim obtineat minimè, sed liberalis exercitij locum vindicet maximè. Vale & candide quod candidè factum est, interpretator, sin secùs fiat, censeo ego nullum reprehensorem esse formidandum veritatis amatori, quæ peti quidem potest gladio, iugulari non potest.

COM-

COMPENDIOSA CERTISQVE MODIS ASTRICTA DEFENSIO PROBAE (VT LOQVVNTVR) AQVAE frigidæ, quæ in examinatione Maleficarum plerique Iudices hodie vtuntur.

Probatio aquæ frigidæ, qua Iudices & Magistratus locorum aduersus Magas pro earum culpa vel crimine Magiæ detegendo in Diocœsi Coloniensi hoc ferè tempore sunt vsi, à plerísque Auctoribus qui in eam rem scripserunt, adeò improbatur, vt putent talem probam, vel iudicium adhibendum omninò non esse. Quinimò facientes, consentientes, & qui confidunt in eis, in laqueum incidere diaboli, mortaliter peccare, confeßionem inde elicitam nullam, sentētiam publicatam erroneam, & pariter nullam esse.

CAPVT I.

ADDVCVNTVR ad id varijs argumētis: Primò, quod illa proba sit superstitiosa & idololatrica, infidelitatem sapiat, & sit opus diabolicum. Ea ratione, quòd implicitum quoddam pactum cum dæmone tacitè & ipsa vi facti initum, etiam præter intentionem facientium, contineat. Nam Magos qui fascinant cum sathana pepigisse, vt res contra naturam faciant: pactum enim tale implicitum vel tacitum fit, quotiescunque aliquis contendit facere quid per causas, quæ nec virtute naturali, nec ex diuina aut ecclesiastica institutione possunt illud efficere. 1

Secundò, quod Deus per id experimentum videatur tentari: nam dum omninò contra naturalem id sit rerum ordinem, & ab eo iudicio profectum, quòd impossibili- 2

ſibilitatem ſeu naturæ accuſatricem, vel ẽt teſtimoniũ naturæ contrarium ſecum importet, ideò tentatiõnẽ & quaſi in dubiũ vocationem includere, vel inſinuare poteſtatem illius qui naturæ autor eſt & magiſter. Vnde Chriſtianos nos Iudaiſantes ſignum requirere videri, quemadmodum in nouo teſtamento ſæpiùs fecerunt Phariſæi, Matth. cap. 8.

3 Tertiò, quòd hæc tentatio neque in humanis, neq; in diuinis literis vllum habeat fundamentum, ſed expreſſis earum ſanctionibus ſit vetita & abrogata, c. Mennam. c. conſuluiſti, & c. Monomachiam. 2. q. 5. c. final. de purgat. vulgari, extr.

4 Quartò, quòd quicunque iudex per vetita & illicita media etiam pro veritate indaganda procedit, is non modò mortaliter peccat, ſed etiam de ſyndicatu tenetur. Nam præſtigias Magorum, & miracula contra naturam habere pro præſumptionibus iuris eſſe inquiſſimum.

5 Quintò, quòd tales effectus, iudiciumque illicitum reddatur ideò, quòd ordinetur ad iudicãda occulta, quę diuino iudicio ſaltem reſeruantur: Nam vt dicitur Ieremiæ cap. 10. A ſignis cœli nolite metuere quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt, tùm etiam quia huiuſmodi indicium nulla ſit diuina authoritate, vel exemplo ſancitum.

6 Sextò, quòd proba vel indicium hoc nullam iuſtã vel ſufficientem de ſui neceſſitate cauſam habeat adiunctã, ſicq; temerè & ſine recto fundamento præſumptũ.

7 Septimò, Ioannes Bodinus in libro de dæmonomania Magorum, lib. 4. cap. 4. prope finem (vbi multis antè collectis præſumptionibus, ex quibus reatum prehenſę vel prehendendæ Maleficæ iudici arguere liceat) ſentire videtur hanc aquæ probam illicitam, ac multùm fallacem eſſe, dùm per tale indicium inſinuare diabolum ſe & commutare dicit in ſcholam Magorum, obrepere ac faſcino inuoluere iudices ſentit.

8 Octauò Petrus Binsfeldius Doctor, Theologus, ac in diocœſi Treuirenſi etiamnum Suffraganeus, qui inſignem

ſignem tractatum de Confeſſionibus Maleficarum ac ſagarum edidit, in ſecundo membro ſuæ quæſtionis aliquot concluſionibus præmiſſis, in primo dubio exiſtimat, dæmonem ſua virtute hominē per aëra ferre ac in remotiſſ. loca quaſi in puncto tēporis poſſe collocare. Ergò etiam eundem in aquis ſua potentia ſuſtentare, ac eleuatum tenere, ne ſubmergatur, poſſe.

Nonò idem Theologus ac Suffraganeus ibidem ita 9
ratiocinatur: ſimilium ſimilis eſt ratio, & ſi in lege proprius caſus non exprimeretur, ad ſimilem expreſſum, vbi eſt identitas rationis, confugiendum eſt, ſed probationis aquæ frigidæ eadem eſt ratio, quæ candentis ferri vel aquæ feruētis. Tales autem probationes ſunt peruerſæ ac ſuperſtitioſæ, iuxta c. fin. extr. de purg. vulgari. & 2. q. 5. c. Mennam, & c. conſuluiſti. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Antonius 4. part. tit. 15. cap. 34. §. 2. Ioan. de Turre Cremata in d. c. conſuluiſti. Panor. in d. c. fin. Nauar. in manuali confeſſariorum, cap. 11. nu. 39.

Decimò, quòd ſi implicitum pactum etiam præter 10
intentionem facientiū cum dæmone, tùnc haberi dicitur, quādo propter factum noſtrū ſuperſtitioſum (hoc eſt tale, quod non per totum neq; omnimodò ac inſolidum, ſed cum quadam addubitatione, & per adminiculantem aliquā, deuiantem extraneæ ac minimè approbatæ ceremoniæ cauſam vel vſum in Deum vnicū noſtrum eſt defixum & radicatū) is dæmon de vno præcōceſſo antecedente, id in conſequens minimè cōceſſum, neq; de intentione hominis inde conſequuturū extendit, & ſuo more interpretatur: multò magis hic idē fieri dicetur, dum neque Deus, neq; boni angeli quicquam quod ad hanc abdicatam, ac ſemet ab cœleſti patrimonio ſponte exhæredantem maleficam attinet, commercij, auxilij, ſeu gratiæ quicquam oſtendere, vel circa eandem manifeſtare velle videntur: Atq; hoc eſſe ac ex iſto ſorte profluere exiſtimo id quod Cancellarius ac Theologiæ facultas in alma Vniuerſitate Pariſienſi in determinatione publicata die 19. Septembris, Anno 1391. articulo tertio, hiſce verbis edixit: Et inten-

dimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

11 Vndecimò, spontanea confessione, facti euidentia, vel testium integræ opinionis approbatione publicata delicta, habito præ oculis timore Dei, commissa sunt Magistratus regimini iudicanda: occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorū hominum. Nam quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum, c.contulisti. 2.quæstio.5. c.fin.extr.de purgat.

Tutius ergo, ac in casum non cognitæ rei, & siquidem de causa ad condemnationem vel absolutionem vsque ipsi non liqueat, consultiùs esse videtur, si iureiurando sese exoneret iudex, secundùm legem. Idem Pomponius §.fin ff.de recept.arbitr. l.Pomponius.36. ff.de re iudica. Cuius exemplum est apud Gellium Noct. Atticarum lib.14.cap.2. vel vt propter ambiguitatem probationum, difficultatem, vel votorum diuersos, & sibiipsis, non eadem sententià cōstantes sensus iudicantium actorum testificationes ad superiorem iudicem referāt, eiusdemque sacras iussiones expectent, totò tit. ff.de relationibus. l. solet, l.si quid erit, ff.de offic. proconsul. l. eum quem temerè, §. fin. ff.de iudic. & C. de iudicib §. fin. Idque ideò, ne conscientiam suam probabili ac vicino peccandi exponat periculo, quòd qui amat, peribit in illo.

12 Postremum verò & hoc constat, firmissimeque credendum videntur, hanc aquæ probam esse valdè periculosam, maximè aduersus eas, quæ innocenter in eis tentantur, & vbi comperta indicia Iudices fortè fefellissent.

Nam si demus dæmonem de potentia principatus & virtute proprietatis suæ, quam à Deo habet concessam, hominem super aquas eleuare, & ne mergatur, detinere posse (cuius tamen contrarium astruere conabimur in resolutione octaui argumenti infra.)

Tunc

Tùnc & hoc demus necessum erit, quòd hoc habeat antiqui illius hostis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo sibi resistente, deijcere non valet, opinionem eorum falsa ad præsens simulando dilaceret, c. habet. 2. quæst. 4. pro quo ad manus facilè habet mille nocendi artes, ac nomina mille.

Ne itaque huic veterano & præstigiosis diaboli illusionibus patulus detur locus, præstari videbatur, in ambiguis mitiorem partem eligendo, impunitum relinqui facinus nocentis potius, quàm innocẽtem damnare: ne plus opinio, quàm iudicium in iudice polleat rationis.

Nam & aliàs constat propter incertitudinem, & summam rerum difficultatem delicta sæpè impunita mansisse, dum non ius, sed probatio deficeret, argum. l. duo sunt Titij, ff. de suspect. tut.

Quinimò & hoc interdum vidimus, constantem viciniæ famam, dum ad veritatis, vel originis sui fontem exploratio & authoritas haberi cœpta est, aut euanuisse prorsus, aut inuolutam sæpè & contrariam inextricabilemque iudicibus extitisse multoties, iuxta illud: Fama malum grauius, quàm res trahit. Item & illud Vergilianum:

Fama malum quo non aliud velocius vllum, &c.

Duodecimò, admodum huic sententiæ aduersatur 13 insigniter in praxi famosus Iureconsultus Matth. de Afflict. in Constit. Neapol. lib. 2. in rubr. 13. de legibus paribus sublatis, vbi dicit: probationem vel oblationem innocentiæ per tactum ferri igniti, aquæ bullientis, vel submersionis in aqua frigida esse falsam, diabolicam, & ideò reprobatam, non solùm in iure Canonico, vti suprà demonstrauimus, sed etiam per dictam constitutionem Regni: *Eorum* (inquit Constitutio) *sensum videndum duximus, qui reum criminis constitutum ob conscientiam læsam, tantum asserunt, ab aqua frigida frigido elementulo non recipi, quem submergi potius aeris competentis retentio non permittit, vbi glo. inquit, submergebantur in aqua frigida tribus vicibus.*

Vbi ideò dicitur probatio parilis, quasi apparabilis, hoc est, quasi in vulgus aliquod innocentiæ vel nocentiæ signum per istud experimentum appareat, hinc etiam nominatur probatio peregrina, extranea, vulgaris, eò quod vulgus illas cõtra leges tàm diuinas quàm humanas ex mera superstitione introduxit, c. consuluisti. 2. quæst. 5. ideò reprobata, quia per eam tentatur Deus contra naturam, nam naturale est, quod ferrum est lædens carnem. Ideò si dicatur ab inculpato: Ego sum innocens, volo accipere ferrum ignitum, vel stare in aqua bulliente, vel submergi in aqua frigida tribus vicibus, & non me lædet, & si me læsit, sum nocens, &c. quia scriptum est in lege, Non tentabis dominum Deum tuum, 22. quæstio. 2. c. quæritur. Deuteronom. cap. 6. Hæc enim probatio fuit inuenta fabricante diabolo; quia est ludibrium periculosum, & scandolosæ tragœdiæ initium fallax, & sine veritate; quia opera diaboli non sunt cum veritate: Probationes ergò debent fieri secundùm quod iura communia & sanctæ constitutiones ordinant, scilicet per testes aut instrumenta, aut legitimas probationes.

Vnde iudex, dicit Afflictus, nullas tales probationes admittere debet, & vide inquit quæ dixi in §. si quis hominem, vbi retuli sententiam fuisse declaratam nullam pro eo quia lata in fauorem eius qui vicit in duello de certis bonis stabilibus.

14 Tandem verò inter omnes autores qui hanc aquæ probam improbant, præcipuus & nouissimus est Ioannes Godelmannus in tractatu suo de Magis, veneficis, & Lamiis, &c. vbi is lib. 3. cap. 5. sed adfert talium vetitarum explorationum ac tentaminum genera. Et licet ad singulas earum species singula, imò plura adferat exempla, quibus veritas detecta ac reatus emicuit eorum qui fuerunt insimulati, tamen tales explorationes ad vnum vsque omnes concludendo reijcit ac damnat.

PRIMVM genus esse dicit per flammam, Orthodoxus quidam Episcopus, inquit Theodorus lectionum lib.

lib.2.cum Arriano contendens, eam conditionem proposuit, vt verborum aucupijs relictis, ignem ingrederentur & sic ostenderent vtra sententia magis pia esset, Arrianus conditionem detrectauit accipere. Sed Orthodoxus ignem ingressus è rogo disputauit, & illæsus seruatus est. Abbas Vrspergensis: Petrus (inquit) Albanensis Episcopus obijt, iste per indicium ignis immensam pertransiens illæsus pyram, vestimentis etiam per flammam volantibus, sed in nullo læsis, Petrum Florentinum Episcopum declarauit simoniacum: vnde & ipse postea Igneus est appellatus.

SECVNDVM genus fit per indicium Crucis, vt in testamento Caroli Magni apud Nauclerum, si causa controuersiæ inter partes orta fuerit, quæ hominum testimonio definiri non potest, volumus quod ad declarationem rei dubiæ indicio Crucis DEI voluntas & rerum veritas inquiratur. Et in capitulari: Quod si accusator contendere voluerit de ipso periurio, stent ad crucem, & si iurator vicerit, lege sua accusator emendetur.

TERTIVM eiusmodi genus est per sortes, de quibus infrà in capite secundo. Est & aliarum sortium genus, de quo ibidem Godelmannus ex legibus Frisionū libro 14.

Genus QVARTVM est per corpus Domini, cuiusmodi fuit illud, de quo commemorat Gregorius Turonensis libro 10. cap. 8. Tu verò, si idoneus es, vt adseris, accede propiùs, & sume tibi Eucharistiæ particulam, atque impone ori tuo, erit enim Deus respector consciētiæ tuæ. At ille acceptâ Eucharistiâ communicans abscessit.

QVINTVM explorationis furiosæ genus per ferrum candens vel ignitum introductum, ad exemplum potionis illius quæ stupri insimulatis mulieribus exhiberi solebat: illa potione sumpta, si mulier rea erat stupri, pertransibant illam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescebat femur eius, eratque in

exemplum omni populo. Si verò ſtupro polluta non erat, nihil ei potio ſumpta nocebat, vt prolixè Numerorum ca.5.& in c. in libro. 2. quæſt. 4. traditum eſt. Sic mulier nobilis cuiuſdam viri, quem Maria coniux Othonis Tertij falsò accuſauerat, quòd ſe de ſtupro ſollicitaſſet, ignitum ferrum in conſpectu omnium illæſa pertulit, Crantius in Saxonia lib.4.cap.26.

Sextum genus talis experimenti fit per aquam feruentem vel frigidam, æquè vti ſuperiora omnia, prohibitum & abolitum.

15 Ex quibus omnibus & ſingulis videbatur in hoc ambiguitatis puncto ad illa eſſe potius recurrendum remedia, quæ tradunt Doctores Mallei, in tertia principali, tertio eiuſdem partis membro, ſcilicet qualiter proceſſus maleficialis per debitam ſententiam congruo ſit fine terminandus in tertio modo ſeu quæſtione 22. vbi ratiocinatur de illa malefica, quæ propter infamationem ſolam, & tàm potentem quæſtionibus venit ſubdenda.

Vbi dicit, quòd ſi quæſtionanda ſit varia, non per totum, ſed ambiguè in negatiuis conſiſtens, adſintque indicia, aliquo modo ad quæſtionem ſufficientia, tùnc per iudiciale decretum eandem ad tormenta adiudicandam eſſe.

16 Non tamen ſit iudex multùm voluntarius, inquit, ad quæſtionandum aliquam, nam quæſtiones & tormenta non inferuntur niſi in defectum aliarum probationum. Et ideò priùs perquirat alias probationes, quas ſi non inuenerit, teneatque probabiliter iudex quod delatus ſit culpabilis, ſed metu negat veritatem, tunc bonis modis, & quandoque cautelofis, adhibitis eius amicis inducentibus eam ad veritatem, faciat ſuam diligentiam omnem, vt ab ore eius habeat veritatem, & negotium non feſtinet. Nam meditatio frequens, carcerisq; calamitas, ac replicata informatio proborum virorum multum diſponat ad veritatem eruendam.

17 Quod ſi delato conuenienter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac eodem multipliciter informato,

formato, in negatione sua delatus persistat, tunc fide bona Episcopus & Iudex credant, ipsum delatum negare veritatem, ideò quæstionent eam moderatè sine effusione sanguinis, scientes quod quæstiones sint fallaces & inefficaces. Nam aliqui sunt ita molles corde & vecordes, vt ad leuem torturam concederent omnia quęcunque falsa, aliqui autem sunt ita pertinaces, quòd quantumcunque vexarentur, ab eis veritas non haberetur: Aliqui sunt, qui fuerunt aliàs quæstionati, & istorum aliqui melius sustinent quæstiones, quia brachia statim trahuntur & flectuntur, aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinent quæstiones: aliqui etiam sunt maleficiati, & in quęstionibus vtuntur maleficijs, qui antè morerentur quàm aliquid faterentur, efficiuntur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quamplurimum attendendum.

Cum autem lata fuerit sententia super quæstione 18
habenda, mox ministri se disponant ad quęstionandum delatum: interea Iudices, vel alij viri inducant quæstionandum ad fatendum liberè etiam compromittendo ad conseruationem vitæ, si opus sit.

Quod si fateri adhuc noluerit, die assignata quæstio- 19
nes continuentur, & alijs grauibus tormentorum quæstionibus subijciatur fortiùs vel leuiùs secundùm maiorum culparum grauitatem, ac personæ qualitatem. Et poterunt iudices (inquit Malleus) multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis vt veritas habeatur, quas magis docet experientia, vsus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius aut doctrina. Vbi autem de- 20
center quæstionatus & tormentis expositus, noluerit detegere veritatem, ampliùs non vexetur, sed liberè dimittatur. Si verò non perstiterit in negatiuis, sed confessione propria veritatem protulerit, culpam agnoscendo, & ab Ecclesia veniam postulando, idque in hæresi fidei seu religionis, tùnc abiuratione solenni modo facta, satisfactionem congruam ad arbitrium Episcopi, vel iudicis Ecclesiastici excipiet, & non tradetur brachio se-
 culari,

culari neque vltimo supplicio erit feriendus: nec si sit clericus, degradandus erit, sed est ad misericordiam admittendus, iuxta c. ad abolendam, §. præsenti, ext. de hęret. sed abiuratâ primitùs hæreticâ prauitate in perpetuos carceres erit obtrudendus, iuxta c. excommunicamus. §. si quis. eod. tit.

21 Verum in hac maleficiali hæresi confessus vix vitæ adseruatur, sed pro apparenti conditione maleficiali aut verè aut fictè vel simulatè resipiscentis, ac cordialem cōtritionem facientis, aut porriguntur eidem sacramentales gratiæ, aut denegantur; interim omnibus pijs & publicis cohortationibus ad omne bonum, spem & confidentiam in Deum per deuotos sacerdotes cohortantur & examinantur, prout habet praxis rerum magistra.

22 Quòd si verò vir vel mulier maleficij insimulati & quæstionati in negatiuis perstent, indicia contra se prolata rationabiliter excusando, negando, contrariasve probationes offerendo: tùnc iudex eo in carceribus detento, perquirat ampliùs, & proclamari faciat, si in similibus culposus vel suspectus fuisset, & multa mala de illo dicantur, vel si lachrymas non emittat, si insensibilis ad tormenta appareat, si post tormenta omnibus vicibus citò restituitur, tùnc cautelis & fallacijs erit vtendum potiùs, quàm dimittendus; Et si quidem omnia defecerint, tùnc militantib. fortissimis & violentissimis præsumptionibus contra delatum non erit statim dimittendus, sed per annum ad minùs squaloribus carceris mancipandus & cruciandus, sæpissimè etiam examinandus, præcipuè sacratioribus diebus. Hęc ferè Malleus. Ex quibus euincitur probam aquæ nunquam ferè admittendam, sed secundùm præscriptum de iure modum ad condemnationem vel absolutionem procedendum.

5 *Introductio in Caput Secundum.*

SED nos qui ad Magiæ iustitiam & examen in terra Coloniensi, præsertim verò in Electorali scabinali prætorio Bonnensi nuper adsedebamus, hanc sententiam cum suis rationibus neque omninò respuendam, neque in totum amplexandam fore existimabamus: Nam cum iudicantem oporteat cuncta rimari, ac singula rerum momenta plena indagatione plenè ac sollicitè perquirere, nihilque intentatum relinquere, nos & criminis huius summa detestabilitate & periculo, quod ex eiusdem impunitate tàm nobis quàm cæteris impendere videbamus, attentis, mediam viam eligendam putabamus. 23

Quocircà & tutiùs, & functioni nostræ conuenientiùs fore, vt siquidem contra delatam personam indicia ad præhensionem sufficientia militassent, deinde cōtra eandem iam incarceratam vehementiores præsumptiones (etiam species facti) insurgerent & accederent, quæ ad torturam communiter sufficientes esse possent; tùnc non quæstioni subijciebantur statim, sed pro confortatione præcedentium indiciorum, probam aquæ adhibebamus primitùs, non ad conuincendum eā per hanc, sed præparandum & muniendum torturæ viam, & momentum faciendum tantò confidentiùs. 24

Accedebat ratio huius facti nostri & altera, nam dùm in votorum collationibus indicia (quæ iudicibus arbitraria & prudentia potiùs eiusdem expendenda ponderandaque relinquuntur, quàm de iure certo præscribuntur. Iacob. Menochius de Arbitra. iudic. quæstionum lib. 2. centu. 3. quæstio. 270. Barb. & alij in l. final. ff. de quæst.) alia alijs leuiora, certiora vel infirmiora, minùs magisque ad torturam sufficientia videbantur, hoc tentamen certitudinis quid in hanc vel illam partem illis adijciebat. 25

Dùm itidem haberemus compertum, sathanam 26

dis-

dissuadere, ac omninò sagas suas eò intentionis animare, ne vllis tormentis euicti verum faterentur, qui etiam torturæ sensum illis potens esset adimere interdum, vt aiunt, & illas insensibiles reddere. Ideò ne veritas è tot collatis præsentibus indicijs in maiorem Dei & hominum offensam vitium pateretur, statuebamus in adminiculum probam aquæ, & quasi in præparamentum saltem adhibere, quo sic ad quem modum, & quousque torquenda esset, post tanto certiùs dignoscere & discernere possemus.

27 Extra enim tot tantaque comperta indicia, nullam aquæ tentamini personam subijciendam putabamus, neque enim debet iudex cum alterius famæ periculoso dispendio temerè vagare, maximè dum expressa legis adhuc destituebamur admissione: cùm fallax & mille artifex ille impostor fucum facere, seu palpam obtrudere interdum iudicibus magistraliter esse edoctum probè nossemus.

28 Quam ob causam pleræque è leuioribus indicijs & præsumptionibus comprehensæ, vbi generali inquisitione facta, nulla quæ adminicularentur prioribus, indicia superuenirēt, aut ante aut post aquæ probam purgatione Canonica indicta, ac eiuratione solenni præmissa, per nos dimissæ sunt & restitutæ.

29 Accidit insuper apud nos, quod tàm viri quàm fœminæ videntes cognatos suos & nudos & pedibus manibusque ligatos super aquas instar plumæ ferri, quantumuis neque arte, neque motu vllo natandi instructos, volentes insuper & sensum tactus in semet experiri, venia à Magistratu obtenta, ac flumini traditi, penéque ad fundum mersi (homines enim & cætera animata pleraque sensim & non ilicò vt lapis, vel plumbum subsiduut & demerguntur, cum non solida, sed concaua & mixta corpora sint) ipsi cognatorum suorum & accusatores extiterunt ac vindices, & probam illam minùs quàm cætera fallere edixerunt indicia.

30 Ediuersò contigit vetulam quandam stipite arundineo nixam (quæ ante complures annos maleficij vnà cum

cum marito & sorore insimulata, ac comprehensa, his supplicio absumptis: illam, quod & leuiora tum contra se quam cæteras præsumptiones militarent, pariterque grauida & proxima partui esset, in exilium fuerat relegata, vbi cõtra identidem geminatum ac sub pœna Magistratus interdictum prouinciæ ac habitationi suæ veteri se intulisset) comprehensam, ac aquæ ad submergẽdum hoc anno 1594. adiudicatam, carnificique traditam, tanta potentia aquis sese sæpius, interdum & vsque ad humeros videndos extulisse, & quasi ebullijsse seu prosiluisse, vt demergente & obtrudente eam sæpius Conto carnifice, sub aquis vix contineri potuerit, extititque tum multorum sermo, ipsam, nisi tanta vehementia Conto per carnificem fuisset depressa, ac in aquis detenta, facili & quidem celeriori negotio quàm homini esset possibile, enataturam ac euasuram fuisse.

Quod nos vti fabulosum quemadmodum ridebamus, ita mirari satis non potuimus, mulierem illam & grandi lapide prægrauatam, ligatam, ac vti videbatur coram prætorio semimortuam, senio ac præsenti terrore viribus propè omnibus destitutam, in aquis tantam vim & laborem exercere potuisse, planeq; Maleficam ac cremandam, quàm submergendam illam potiùs fuisse censebamus. 31

Ibi in huius rei vehementiorem meditationem excitati, dæmonum maximam quandam vim, in & super aquas esse tunc temporis adhuc putabamus, sed an illa sit exclusiua (permittentis & non aliter fieri volentis) Dei præsertim in eas Maleficas, quæ in ordinarij iam Magistratus manu (qui Dei, non hominum exercet iudicium) versantur. Et quod Deus ludificationes dæmonis tantas & tam potentes in sagas iam comprehensas & iustitiæ subiectas, seu etiam in ludibrium Magistratus permittere & esse volet: Item quod tàm perdita, deplorata, ac Sathanica, vt ita dicam, iam apud sagas aquis traditas vel tradendas existat adhuc Vis, intentio, votum ac voluntas (ex quibus pactum hoc proficisci est necesse.) quanta tum cùm libertate adhuc gaudebant, 32

debant, id admodùm addubitabamus, & iàm prope erat; vt responderemus quærentibus, quemadmodum responderunt Malefici Pharaoni, non valentes incantationi quicquam proficere ampliùs, Digitus Dei hic est. Exod. cap. 7. & 8. Neque enim est consilium aduersus dominum, &c. Et quis scrutabitur vias eius?

33 Cogitabamus etiam Maleficam (etiamsi enixa fortè voluntate sua in aquis hoc vellet) non potuisse cum sathana pacisci, vt: vel ne submergeretur: nam licet liberam voluntatem (ligato per Magistratum corpore) homini malefico adimere non debeamus neque possimus: tamen quod liberam quoad dæmonem per omnia habeat voluntatem & potestatem cum eodem effectualiter coniunctam, seu etiam quæ & quanta tunc dæmonis potestas in hoc esse possit, id rursus ne determinemus, relinquere libuit adhuc.

34 Inde nihilominus maiori occasione assumpta in varias dubitandi rationes & motus animum cepimus inflectere nostrum, neque solum omnes quoscunque in eam rem scriptores contigit videre nobis, studiosè perlegimus, examinauimus, ac momenta causarum singula diligenter expendimus, sed etiam cum doctis ac notis viris interdum confabulamur. Atque verò omnibus perpensis ac ponderatis in eam resedimus tandem sententiam, vt regulam constitueremus talem, quam deinde argumentis per nos collatis communitam ac firmatam (rationibus decidendi ad suprapositas dubitationes additis) illustriorem ac magis illuminatam reddidimus: Regula itaque sit hæc.

35 Iudices qui ad Maleficij vel Magiæ crimen examinandum dijudicandumque consident (quas vt de re graui ac humanæ scrutationis captum & sensum excedente consultissimos, ac varijs rerum experientijs exercitatissimos esse conuenit) indicijs quæ ad torturam de iure sufficiunt præcedentibus, possunt in supplementum plenioris & legitimæ probationis, aquæ probationem sine conscientiæ læsione ita facere, vt dilucido & strictè lectori mandato sufficienti interuallo interiecto, apparere

rere ipsis ac omnibus circumstantibus de natatione vel submersione delatæ euidenter possit, præstatque hoc interuallum vnum esse & aliquanto laxius, imò ad solius iudicis, non etiam carnificis arbitrium distinctum, nisi duabus vel tribus vicibus interpolatam esse debere, propter submersionis periculum, vel aliam quamcunque iustam ob causam iudex fortè arbitretur.

Nam iudices circa hanc probam ad lictoris vel carnificis factum & intentum diligenter debent aduertere, quo omnis indiligentia, fucus, fraus, collusio, vel implicatio absit. 36

Homo quippe per se & de natura sui non in puncto neque ad momentum dum aquis committitur, sed tractim ac paulatim subsidet, alius alio citius, alius alio tardius. Summa itaque ac solerti prudētia arbitrium iudicij in hoc puncto aut intendet aut remittet vel moderabitur, vt sic vel quod naturæ ipsi, vel quod miraculoso huic indicio naturam superanti inest, tuto ac certo perspicere iudex possit: præstatque ante mersionis actū desuper consultationes habere iudicantes, vel solos inter se, vel adhibito si videbitur carnifice, ipsique dato cū requisitis certo mandato. 37

Ad hanc verò regulam duo inprimis quàm diligētissimè aduertenda esse cēsemus. Primò, quod quemadmodum tàm diu iudex hoc experimentum non debet adhibere, nisi vehementissima indicia, & plusquam ad torturam sufficientia præcesserint, vt sic non modo tentationis, sed etiam temeritatis suspicionem effugiat. Ita quando legitimè reus conuictus, vel ipsa facti notorietate res luce meridiana clarior effecta est, hoc tentamē aquæ siue frigidæ siue bullientis adhibendum minimè existimo, c. secundo, ext. de probationib. & ibi Canonistæ. 38

Sicut & in hoc crimine propter difficultatem eius comprobandi speciale esse puto huius aquæ probationis admittendæ, in reliquis canonicæ & ordinariæ purgationes & probationes sufficiunt. 39

Porrò

40 Porrò, licet Panormitanus in c. licet sententiam, in fin. extr. ne clerici vel monachi, &c. de diuerso modo tradat purgandi per aquam frigidam, scilicet quando innocentia eius qui delatus vel suspectus habebatur, si in aquam coniectus supernataret, manifestabatur: nos tamen in hoc genere morem suprapositum non relinquimus.

41 Fertur quoque in plerisque regionibus morem illum inolescere, vt tam constanti fama suspectas sagas redditas, prout suprà demonstrauimus, ad stateram vel libram adpendant iudices, & hoc modo experimentum culpæ faciant, esseque testatum & compertum multoties, quòd nocentes reę etiam crassissimæ & corpulentæ mulieres non vltra quindecim aut tredecim pondo attraxerint, &c.

42 Vbi & hoc in vsum vertitur quærendi; an circa illam quæ iam aquis tentata est, etiam hoc experimentum liceat exercere bilancis vel bilibris? Finge, inter iudicantes non conuenire, alijs dicentibus, aquæ adhibitũ experimentum indicia circa rem præcedentia confirmare, reatumque eius iam magis fore, & ad torturam indubitatum, certum, ac sufficientissimum: Alij contra, indiciorum vires per hanc aquæ probam esse eneruatas, fluxas factas ac incertiores, eò quòd natatio in aqua non certa, non præter neque contra naturam, neque omninò euidens extiterit, sed tentatā humanum quid in aquis esse passam.

43 Quid remedij ad hanc bilancis censuram? an ad aquatilis probæ repetitionem confugere liceat, sicque in omnem partem cuiuscunque affectui ac addubitationi sit satisfaciendum? Non facilè repetitionem vnius, vel alterius modi cæteri coniudices patientur fieri, nisi pondere ac momentis rationum maior pars eodem inclinet quoque: Nam hoc ad inutilem vel superfluam scrutationem tẽtaminis, quàm veritatis indagationem pertinebit potiùs.

CAPVT II.

IAM priusquàm in arenam cum illis qui supra enumeratas dubitandi duodecim rationes in cōtrariam partem attulerunt, descendo; ea quæ pro huius nostræ Regulæ & facti comperta præexistentia, hoc est in aquatilis probæ defensionem facere videbantur, depromam. 44

45 Qua in classe cum PRIMIS se offert id quòd dici in iure communiter solet, probationes omnes iudicibus esse arbitrarias, ac quidem sic, vt ille motum animi sui pro temporum, facti ac personarum circunstantijs, variè possit informare. Nam cum probatoria causæ, quatenus facti sunt, ad certas iuris regulas constringi nō possint, ita vt quicquid ea in re statuendum sit, id iudicis, vt viri boni committatur arbitrio & discretioni.

46 Vnde eleganter Hadrianus Imperator (dictante Callistrato in l.3. §. eiusdem, ff. de testib.) *quæ argumenta, inquit, ad quem modum probandæ cuique rei sufficiant, nullo certo modo satis definiri potest, sed ex sententia animi tui te existimare oportebit, quid aut credas, aut parum probatum tibi opinueris.*

47 Sanè quidem, (vt probè Aristoteles & Plato docuerunt) licet paucissima iudicis potestati & arbitrio sint tribuenda, quoniam qui legem imperare iubet, is Deū & legem iubet imperare: qui verò hominem, beluam adiungit, cum vtrumq; cupiditas & ira Magistratus optimos alioquin peruertat: lex autem sit mens affectu & appetentia carens.

48 Tamen cùm natura nouas quotidiè deproperet edere formas, ac rerum in iudicijs obuenientium inusitatas sæpè species: rectè factū esse ijdem in philosophia principes magistri cēsuerunt, dùm prudēti iudicis examini & discretioni multa cōmiserunt & concrediderūt ij qui legum condendarum fuerunt artifices; vnde iudicem, hoc est, virum bonum, sanctum, castum, pium, integrū, honestique cultorem ac sacerdotem, legis auxilium &

ſupplementum, multi ex Iureconſultis vocitarunt, argumento l.continuus, §.cum ita, ff.de verb.obligat.l.vir bonus, ff.iud.ſolu.

49 Nam iudicio iudicis, cuncta vel nihil horum committere, ſed magna paruaque omnia lege determinare impoſſibile eſſe iiſdem placuit. De quibus ſingulis videndus eſt Iacob.Menoch.de Arbitrar. iudic. ſtatim ab initio, Thom.Grammat.deciſ.34. numer.45. & ſeqq. & ibi quos allegat idem Menoch.lib.eod.

50 Vnde dicere in conſeſſu iudicandi ſoleo interdum id quod Iaſon ex Baldo dixit in l.iudices, C.de iudic. Iudicantes duos debere habere ſales, vnū ſcientiæ, ne ſint inſipidi, alterū conſcientię, ne fiant diabolici. Et tantùm de primo argumento.

51 SECVNDVM in ordine defenſionis locum obtinet id quod apud noſtros communiter dicitur, ad contumaciam & augmentum delictorum, debet creſcere & pœnæ & tormentorum modus, l.relegati, ff. de pœn. quia impunitas delicti incentiuum tribuit delinquendi, vnde in propoſito, quandoquidem per canones non deciditur expreſsè, neque prohibetur quod in inquiſitionibus punitionibusque Maleficarum probam ſeu experimentum aquæ frigidæ aſſumere iudicibus non liceat, (nam iura Canonica ſuprà ſcripta non loquuntur in hoc tàm flagitioſo crimine) ideò quæ expreſsè prohibita non ſunt, cur ſtare prohibeantur? arg.l.nec nō.28. §.quod eis, ff.ex quib.cau.maior.in integ.reſt. in verbis, ſed ſi leges non prohibeant.

52 Vnde in ſecundo hoc argumento relinqui videtur: quod iudex Eccleſiaſticus & quicunque alius, quemadmodum exigente cauſa pœnam nouo tormenti genere poteſt exaſperare. Ita in hoc tàm occultiſſimo delicto poteſt genera inquirendæ & exuſcitandæ veritatis quęcunque, arbitrio planè ſuo, adinuenire & exercere, gloſ. eſt in argum.notabilis in Clemen. ne Romani, in verb. tolli, & ibi Cardin.in prin.in 3 quæſt. de elect. Abb. in c. licet, circa fin.in verſi.aut ſubeſt ſtatutum, ext.de pœn. Felinus in c. quod ſuper his, verſicul, fallit ſeptimò,

extr. de maiorit. & obedient.

Idque ex iusta & momentosa causa, quæ est vtique, ne tàm detestandum & abominabile delictum pertrãseat impunitum, sed vt alij capiant exemplum, & cessent formidine pœnæ, vt dicit text. in l. si operis, C. de pœn. l. quicunque. §. quod si fecerunt, C. de hæret. l. aut facta, §. fin. l. si quis aliquid. 38. §. qui abortionis, ff. de pœn. l. 1. C. ad leg Iuliam repet. 53

TERTIÒ arguo sic, Iudices quicunque & possunt & debent illam irrogare pœnam malefico, quæ magis timetur, & ratione cuius timoris verisimiliter tàm ipse quàm alij (exemplo territi) à delinquendo forent cessaturi, text. in c. quoniam frequenter, in fin. & ibi gloss. in verbo, magis timeri, extr. vt lit. non contest. & gl. in c. de causis, in verb. certo, extr. de off. deleg. Felin. in c. irrefragabili, §. certum, vbi & Abbas, extr. de off. ordin. 54

Et quoniam hæ stygiæ striges circa duo illa elementa ignis & aquæ veneficia sua & imposturas maximè exercuerunt, vnde ad iustitiæ lancem traditæ, eadẽ bina elementa etiam cumprimis verentur, & vt in eo expietur quisque in quo deliquit, rectè diuinitùs prouisum & mentibus iudicum cœlitus inditum esse existimo (quo sic & pœnæ commensurentur delicta) vt per ignem & aquam remediatio ac iustificatio huius hæreseos Maleficialis etiam exequatur, argum. l. sancimus, C. de pœn. l. si fugitiui, C. de seru. fug. 55

QVARTÒ defendo sic; tàm puniendi quàm torquendi à veritatis indagandę modum, in casu dubio, debent iudices omnes sequi illum, qui magis fauet publicæ vtilitati. Bart. & Doct. in c. 1. in princ. ff. solut. matr. l. 1. §. fin. C. de caduc. tollend. text. in l. hoc modo. 63. ff. de condit. & demonstr. Atque hic stantibus aduersis inter se frontibus hostis, illi vtique parti victoria per æquos censores tribuetur, quæ tendit ad conseruationem publicæ tranquillitatis, ad salutem ac reconciliationem humani generis, atq; prouentum omniũ terræ nascentiũ, & sic ad puniẽdum tàm fœdũ & diabolicum delictum, d. l. sancimus, d. l. si operis. potius quã ad eiusdẽ impunitatem. 56

57 QVINTA mouens ratio hæc eſt, quod certum ſit & nobis compertum, omnes maleficas probam aquæ maximè vereri & deteſtari, vnde dùm aquis tentatæ, & ipſæ ſuper aquas fuiſſe detentas, & vel inuitas ſeſe ſubſidere non potuiſſe, ſunt expertæ, ſicque reatum ſuum publico teſtimonio teſtatum fecerunt, ſperanter præſument Iudices illas poſt in tortura extremam contumaciam ſeu taciturnitatem ferre vel perſeueranter negare veritatem non velle, vt quæ in ſemet reatum ſuum alijs ante manifeſtauerint, ſicq; pręparationem & cauſam ad confeſſionem effecerunt.

58 SEXTò probabiliter conabimur hanc aquæ probam aſtruere ſic; Indicia & denunciationes complicum, vel ſociorum ferè ſunt incertiora, & imbecilliora argumenta hoc experimento, tùm propter ementitas plerunque inſontium hominum facies, formas, veſtes, mores, ac totam imitationem, quas verſutus ille hoſtis ad fallendum ac ſic implicandum quoslibet, etiam ipſos iudices interdum adſumit (nam & tota illa actio edendi, bibendi, conuerſandi, deluſoria ipſis maleficis incerto, & vmbratilis, ac de ſolo inuidioſi illius hoſtis dependens arbitrio.)

59 Tùm etiam quia honoratiores vel maiores illi Malefici ferè vultu & forma teguntur in curſibus, in ſaltationibus, prout hæc ex multorum relatione ſe didiciſſe, iudicibusque Maleficiarijs indies magis magisq; conſtare aſſerit Binsfeldius in ſecunda parte confeſſionum Maleficarum, in ſecundo dubio.

60 Ergo per hanc probam aquæ (quæ medium eſt intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circumſtantia diuinitùs inſurgens) exteriora illa indicia, aliàs fallibilia ac incerta, certitudinem, iuſtificationem, robur ac veriſimilitudinem ſeu adminiculum aliquod adſumere poſſunt.

61 SEPTIMò idem Binsfeldius in ſecundo membro de confeſſionibus Maleficorum, an fides & quanta confeſſionibus Maleficorum contra ſocios & participes criminis huius ſit habenda, ad probationem concluſionis ſextæ (quod regulariter confeſſio duorum vel triũ contra aliquem vel criminis participem indicium ſufficiens

con-

contra eundem faciat ad torturam) multa adfert argumenta, inter quæ quintum, ſextum, ſeptimum, & octauum in confortationem huius noſtri propoſiti (licet indirectò) libet adplicare, ac breuitatis cauſa eò me remittere, vbi in ſeptimo argumento hac paræneſi Iudices, Principes, ac Magiſtratus quoslibet alloquitur. Quis igitur tàm inſipiens eſt, inquit, qui legibus concludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate ſuperat propria? Eſt ne vllus canon aut lex, aut ſtatutum, quod dæmonem in ſua ſocietate includat? hic Iudices atque poteſtatem habentes, per Deum, communemq; ſalutem obſecro, vt leges, iura, rationes, & autoritatem doctiſſimorum virorum intueantur, oculos aperiant & cernant, quomodo Deus immaniſſimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum communis ſalutis, in enormibus, ne quidem à proceſſu & inquiſitione & executione in diebus Deo ſingulari ratione conſecratis ceſſandum ſit, quomodo Deus executione iuſtitiæ reconcilietur. Facilimè ait lex prouinciatum, C. de fer. in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus & incolumitas procuratur. Quomodo ad honorem Dei, iuxta d. l. deinceps. crimina punienda ſint, quomodo ſinant crimina impunita coaleſcere, contra l. per omnes, C. de defenſ. ciuit. quomodo in tàm enormibus & periculoſis, contra communem ſalutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & poſitiuis, dum periculum eſt in mora, iuſtitiæ executionem differant, cū multorum ſcandalo, dantes iuſtam occaſionem multis temerarijs iudicijs, & ſic communicantes grauiſſimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, exulantes culices, dum minora & manifeſta Lyncæis oculis perluſtrent, & talpis ſunt cæciores in occultis & atrociſſimis? quomodo feſtucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta ſimplicia, homicidia ſine propoſito perpetrata, aliaque minora cane peius, & angue perſequuntur: crimen verò læſæ maieſtatis diuinæ, apoſtaſiam, tractatus ſecretos, contra patriæ ſalutem, & alia immaniſſima facinora, tanquā fantaſias & ſomnia

negligunt. Habeant iudices in hoc negotio doctrinam magni Basilij ante oculos: qui veram germanamque iustitiam non habet in animo repositam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, sed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obsequitur, aut etiam inimicos vlciscitur, aut alienam reformidat potentiam rectè ius dicere, iudicia exercere non potest. Hactenus ille.

62 Vbi si sequens octauum argumentum (de maioris gentium maleficis) probè examinaueris & ad limā huius nostræ probæ cōparādo adplicaueris, videbis maiorem veritatis certitudinem in hoc quàm cæteris illis denunciationibus (quas is ibi defendit) militare.

63 OCTAVÒ D. Binsfeldius in duodecimo præludio, conclusione octaua quarti dubij (vbi agitur de apparitionibus & mirabilibus operationibus circa mortuorum corpora aliquando contingentibus) dicit emanationem sanguinis occisi ad præsentiam occisoris videri soli diuino miraculo in horrorem ac vindictam tanti criminis esse tribuendam.

64 Quid ergò irrationabile, & à consequutione eadem alienum fuerit dicere, quod in detestationem maleficialis criminis diuina potentia ad probationem aquæ, manifestationem ac retectionē certiorem eiusdem assignatam ac reuelatam esse mortalibus voluerit.

Ampliùs, vt hanc nostram veritatis luci propiùs accedere putaremus sententiam, hoc vno & quidē NONO vt plurimùm mouebamur argumento inconuincibili quidem illo si diligenter aduertatur.

65 Inter omnes ferè tàm Theologos quàm Canonistas & Iurisconsultos in hanc itum est sententiam, quotidiano itidem experimento comprobatam sagarum ac maleficarum, vel ipsius etiam dæmonis potestatem, seu vim nocendi circa illas personas esse nullam, quæ in officina iustitiæ aduersus illas vel consident, vel omninò præsident, adeò etiam, quod eorum actus ac iuris dicendi exercitium quoad maleficas omninò nō impeditum ac incontaminatum sit.

66 Neq; dubium est (quem ab initio mundi altissimus reli-

reliquis omnibus terræ creaturis & callidiorem, & potentiorem effecerat, Genes.3. quique indesinenti inquietudine omnes terræ plagas in noxam omnium velocissima celeritate perambulat. Iob cap. 1. & 2.) retia sua in id tendere omnia, quò suis amasijs ac deuotis Magistratus iam interdicto subiectis, quantum quidem possit subueniat, illosque liberet, aut, ne illius censuram incurrant libenter præcaueret & impediret, quemadmodùm ante centum annos, in eadem hac nostra germania, potioribus tàm Ecclesiastici, quàm secularis gladij Magistratibus, alioqui non malis existentibus firmiter persuaserat; nihil eius mali esse, phantasias & mera diaboli ludibria, illiusque solum esse factum non hominum, nomen sine re, sineque hominis noxa vlla interueniente, sicque illo tempore aliquodantenùs adeò impuniti fuerant malefici, vt post, hæresi illâ præcognitâ, igne vltore extirpari vix potuerint.

Constat itidem inter omnes sagas & Maleficas siue iàm vinctus siue non, quantum quidem ad actum voluntatis suæ attinet, omnem Magistratum extinctum, ac mille mortibus affectum percupere, dæmonisq; executiua imperij & potentiæ suæ voluntas ad id omnibus viribus succurrit, ac subuenire adnititur, sed realitas vna exequendi limitata est, & restricta ad omnipotentiā voluntatis & consensus diuini: cuius vis & imperiū est infinitum ac in omnia quæcunq; vbiuis locorum sunt, vniuersaliter absolutum, & à nullo alio dependens malo; dæmonis verò & sagarum potestas finita, multùm restricta, ac à sui creatoris consensu dependens. 67

Quare Ioannes Bodinus in libro suo de dæmonomania Magorum lib. 3. cap. 4. vbi hanc quæstionem ex professo tractat, arcanum Dei mirabile, & à iudicibus optimè recolendum, inquit, ipsos non aduersus humanas potestates solùm, sed etiam contra spirituum malignorum vires à Deo protegi. Dicitq; idem ibidem, Iohannam Heruilleriam famosissimam Magam (quæ anno 1578. ignis sententiam accepit) sine quæstione fassam esse, quòd quo tempore venerit in manus iudicum, 68

nihil in ipſam diabolum potuiſſe, neque ad liberandum ipſam è vinculis, neque ad vitam ipſius conſeruandam.

69 Si itaque talis, tàm præpotens, prompta ac vniuerſalis Dei voluntas circa tuitionem Magiſtratus (etiam fortè diſcoli.) ad huius reatus iuſtitiam aſſidentis verſatur; quare non idem planè volet & operabitur Deus circa executionem huius aquatilis probæ? quæ quaſi index eſt & miniſter ad huius Maleficialis hęreſeos veritatem retegendam ac agnoſcendam. &c.

70 DECIMò, D. Petrus Binsfeldius Doctor, Theologus ac in Diocœſi Treuirenſi Suffraganeus ad l 3. C. de malefic. & mathemat. commentando, ac tria ſortium genera exponendo, ſcilicet diuiſorium, conſultorium, ac diuinatorium, hoc improbando reliqua duo ferè eſt quod admittat, dicitque ad ſortium genera pertinere, ſi quis aliquid occultum inquirat, ſiue per protractionem punctorum, ſiue per conſiderationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, ſiue ex quibuſdam ſchedulis ſcriptis vel non ſcriptis in occulto repoſitis, dùm conſideratur, quam quis accipiat, vel etiam in feſtucis inæqualibus propoſitis quis maiorem vel minorem accipiat vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat, vel etiam dùm conſideratur quid aperienti librum occurrat.

71 Quando itaque memoratus Theologus duo hæc ſortium genera diuiſorium ſcilicet & conſultorium, eatenus admittit, quatenus quatuor quæ ibidem recenſet, concurrant, à ratione alienum omninò non eſſe exiſtimarim, ſi & hanc aquæ probam, quæ conſultoriæ ſorti per omnia conſimilis eſſe videtur, eo quo ſupra eſt dictum modo, hoc eſt, præcedentibus vehementibus indicijs, admittamus, nam ſortes admittuntur in ſinum, ſed à domino temperantur, vt dicitur Prouerb. cap. 16. Quando enim humanum non ſupereſt auxilium, tùm ad diuinum recurrendum adiutorium. PRIMVM ergò requiſitum (vt ait Binsfeldius.) eſt, vt abſque neceſſitate non recurratur ad haſce ſortes, aliàs eſſet tentare Deum.

SE-

SECVNDVM, vt quis etiam in necessitate absque reuerentia sortibus non vtatur, vt patet ex c. non exemplo. 26. quæst. 2. in verbis, si qui tamen in necessitate compulsi, Deum putant sortibus exemplo Apostolorum esse consulendum, videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu & precibus ad Deum fusis egisse. TERTIVM, vt non pro rebus terrenis, sed pro spi- 72
ritualibus, & ad salutem pertinentibus, fiat recursus ad sortes, vt habetur ex diuo Augustino ad inquisitiones Ianuarij, epistola 119. tomo 2. & 26. quæst. 2. in c. hi qui de paginis Euangelicis sortes legunt, etsi optandum sit, vt id potiùs faciant, quàm ad dæmonia cõsulenda concurrant; tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam loquentia, oracula diuina velle cõuertere. QVARTVM, vt non fiat in Electionibus Ecclesiasticis quæ spiritus sancti inspiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Actibus Apostolorum: Matthias ante Pentecosten ordinatus, sorte quæritur, quia nondum erat plenitudo spiritus sancti in Ecclesiam diffusa. Septem autem Diaconi postea non sorte sed electione discipulorum sunt ordinati: hæc ferè ex Binsfeldio.

At verò hic reuera sumus in illis terminis, quibus 73
neque terrenum indicium ad condemnandum, vel absoluendum sufficiens solum esse potest, hoc est vbi neque confessione propria, neque facti euidentia, neque testium legitima probatione processus iste est vallatus, neque indicijs quantumuis specialibus & de fama assumptis (vt si dixerit testis se illam vidisse in choreas saltantem, vel alia cum Maleficis facientem, nam cùm diabolus transformare se potest in Angelum lucis, multò magis idem poterit & valet in speciem hominis probi, ac talis reatus innocentis.) religio iudicantis fidem tàm planam ac solidam dare potest vel debet.

Ergò hæc aquæ proba cum debita reuerentia as- 74
sumpta, haud minimum est præbitura adiumentum lubricis illis in hac re prolatis indicijs & diffamationibus.

75 Ad extremum; sed VNDECIMÒ, doctores Mallei Maleficarum, in secundo principali secundæ partis, vbi de modis tollendi & iurandi maleficia in prima difficultate agunt, ponunt duas contrarias opiniones de tollendis & remediandis maleficijs; & dicunt: Scotum de impedimento maleficiali, siue de frigidis & maleficiatis reputare fatuitatem esse, asserere, quod per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli; dicit enim: nec in hoc est infidelitas aliqua, quia deseruiens vel curans nō adhibet assensum operibus diaboli, sed credit eum posse & velle defatigari, dùm durat tale signum, quia ex pacto non assistit ad hoc, nisi dùm illud durat. Et sic destructo illius signo non ponet fidem tali vexationi, vnde & dicit, quòd est meritorium opera diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponitur ibidem exemplum tale: Sunt quædam mulieres, quæ tali signo notant maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuetur, tùnc vrceum lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo, vrceum cum baculo percutiunt, & licet vasculum vel vrceum mulier cum baculo percutiat, tamen omnia illa verbera diabolus ad dorsum maleficæ defert, per quę diabolus sic cum malefica defatigatur. Facit tamen illa diabolus vt percutientem Catholicam ad peiora alliciat, vnde periculosum hoc remedium (nisi esset opinio tanti doctoris) difficultatem non esset habituram vllam.

76 Subdit idem Malleus ex Hostiensi in eius summa de frigidis & maleficiatis, quòd quantum ad potentiam coeundi maleficio ademptam recuperandam attinet, recurrendum sit ad consilia Medicorum. Et licet quędam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur, tamèn cuilibet autori in sua arte esse credendum.

77 Nam & satis tollerare potest Ecclesia retundere vana vanis: hinc Hubertinus in eadem materia inquit, possunt maleficia, aut per orationes, aut per artem, per quā facta sunt destrui, eiusdem sententiæ dicitur esse Godefredus ibidem.

78 Consequenter idē Malleus ibidem TRIPLICEM distin-

distinctionem remediandi vel curandi maleficia ponēs, ita inquit: AVT tollitur maleficium per alium maleficum simul & per aliud maleficium, idque est illicitum & pœnale, tàm ex parte autoris, quàm etiam remedij: AVT verò dissoluitur maleficium non per maleficum, sed aliam personam; sic tamèn, quòd superstitiosis remedijs maleficium quod vni personæ aufertur, alteri infertur: AVT tandem quod tertium est remediū, à non malefico, sed quibusdam ceremoniosis superstitionibus practicatur; non tamen in nocumentum alicuius personæ. Et quia tribus istis modis vel expressa, vel tacita interuenit dæmonum inuocatio & suffragium, ideò secundum maius vel minus, pœnam mortis merentur omnes. Et hoc est quod dicunt Theologi, quòd potiùs mors foret præeligenda maleficiato, quàm in talia consentire.

Alijs verò modis, quando tantum vanum quid, vel solummodò superstitiosum (& non sub aliquo pacto vel symbolo expresso vel tacito ex intentione vel proposito practicantis cum illo malo hospite operatū) intercedit. Canonistæ ferè omnes cum certis Theologis, tenent tales modos esse tolerandos, non tamèn meritorios. Maximè si remedia sacra priùs attētata (vt sunt exorcismi ecclesię, suffragia sanctorum implorata, aut vera pœnitentia) nihil effecissent. Cùm enim iuxta Apostolum, omnia quę in verbo aut in opere facimus, in nomine domini nostri Iesu Christi facere præcipimur: licet his plerisq; modis non insit dæmonis inuocatio, fit tamen interdum in eiusmodi eius nominis expressio. Et iterum licet plerunq; non fiat intentio per pactum aliquod expressum vel tacitū talia facere, vt quia fortè dicit, volo hoc facere siue diabolus intromittat se siue nō; ipsa tamē temeritas quæ diuinum timorem postponit, Deum offendit, vnde & diabolo potestatem talia faciēdi permittit introducendo vel intromittendo se, hi sanè omnes ad pœnitentiam sunt cohortandi, vt potius desistant: hæc ferè ex Malleo frustillatim sumpta sunt. 79

Quæ singula distinctionum fœdera eo consilio hùc 80
ad-

adferre libuit, vt demonstrem, quàm non sit reprobanda vel peccato mortali inuoluenda hæc aquæ probatio, prudenti & necessario suffragio veritatis per ordinariũ loci Magistratum in Dei virtute adhibita vel respectiuè tolerata.

Subministrant & hisce argumentis verba Imperatoris in l. eorum, quæst. 4. C. de malef. & mathem. & cęteris similibus, in §. 1.

31 Nullis verò criminationibus, inquit, implicanda sunt remedia humanis quæsita corporibus, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis grandinisque lapidatione quaterentur, quibus non cuiusquam salus læderetur, sed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum spernerētur, vide tamen Binsfeldium in commentario ad hanc legem, quæst. 5. & aliquot conclusionibus subiectis.

32 DVODECIMÒ infero sic, DVPLEX est ARBITRIVM, quo fungi dicuntur iudices & Magistratus in dijudicanda quacunque controuersia, PRIMVM arbitrium est liberum & plenum, quod dici potest esse concessionem à lege vel homine factam, qua potest is iudex semoto iure, ratione ac æquitate, sed proprio ductus appetitu à dolo tamen alieno, quod placuerit statuere.

33 ALTERVM est regulatum vel astrictum, quod itidem dicitur concessio à lege vel homine facta, qua potest is iudex ratione ac æquitate animi sui proferre sententiam, quique nec in alium statuat, quid sibi statui negari possit, in hunc modum vtrumque arbitrium definiunt Iacobus Menoch. de Arbitr. iud. quæst. lib. 1. quæstio. 6 per text. & gloss. in l. fideicommissa. 11. §. quanquã. ff. de leg. 3.

34 Cum itaque tantus iustitiæ zelator, ac rectorum iudiciorum laudator sit Deus, vt eorum sanctas & sacras manus (quamuis sanguinarias) esse dixerit, qui ferro ac armata manu contemptores sui vindicauerunt ac prostrauerunt, prout dicitur Exod. cap. 32. occidat vnusquisque

que fratrem suum, & amicum & proximum suum, pro peccato vituli conflatilis.

Vix videbitur vllum, vel neglectæ legis, canonis vel temeratæ religionis piaculum pertimescendum esse illi iudici, qui proprio ductus appetitu, à dolo tamen alieno ac pleno illo vtitur cognoscendæ per hanc probā veritatis arbitrio. 85

His moti causis, censebamus iudicem (quem tàm vehementer fortia ac verisimilia etiam ad speciem allata indicia mouissent) non malè facere, multò minùs mortaliter peccare, si pro certiori iam aliquodantenùs compertæ veritatis luce, probam hanc aquæ frigidæ adhibeat, multò minùs confessionem postmodum resultantem nullam esse vel irritam. 86

Nam ipsâ didicimus rerum experientiâ iudicantes, hoc genus dæmoniorum vix vlla canonica purgatione extingui, seu ad meliorem frugem conuerti, quinimò eam quæ iudicum manus suo stratagemate semel euasit malefica, ac ne tentetur aquis, obtinuit, in peius ferè abire, ac Mancipium illud multò nequiùs nocentiusq; fieri, dùm dæmon illam, quæ per mendacium periculum iustitiæ euasit, ac morem illi gessit, iàm in sua arte plus ad nocendum instruat, plus illi concredat, ac superiorem honoris locum attribuat, collaudatione ac acclamationibus in conuentibus publicè factis. 87

Deinde certa iuris regula constitit apud omnes, quod quicquid agunt homines, intentio iudicat omne, notatur in l.1. C. de sicarijs, l.3. ff. de tabul. exhib. & alibi passim, & non debent actus agentium operari quicquā vltra eorum intētionem, adeò quidem ad voluntatem, intentionem ac votum paciscentium verba scripta actusque contrahentium restringuntur, reformantur, ac quasi recuduntur, vt etiam vel abrogare vel impropriare verba propter minùs conuenientem intentionem agentium plerunque conueniat vsitatumque sit, de quo Stephan. de Phederis in eleganti suo libello de interpret. legum, part.1. per totum. 88

Et de

89 Et de iure poli peccata omnia adeò libera, adeò voluntaria ex sua natura esse debent, vt nisi libera, & de mera peccantis voluntatis intentione sint profecta, sed aliquam in se, vel sua causa rationem habeant ad noxã, peccata non sint, c. homines, c. beatus Paulus. 22. quæst. 2. versic. grauius. &c. falli enim in his quæ ad fidem non pertinent, aut paruum, aut nullum est peccatum, c. in quibus, ext. eod.

90 Quemadmodum de hoc crimine iudicãtem dæmonis mille nocendi artes, ac mille pericula rerum etiam imprudentem ac sæpè incautum facilè transuersum agere possunt, eidem falsa pro veris plerunque supponere, dum vel imperitia, vel facilitas credendi, vel si implicitas aliquando etiam peruersitas eiusdem, quales extra vrbes, ruri ac in inferioribus subsellijs iudices ferè inuenias, mundum destruere, ac conscientias bonorum in magno sæpè discrimine ponere possent, nisi sub hac fide publica aliquem veritatis succursum vel auxilium eis habere liceat, vt hoc tentamine tuti, ac de se magis certi facti, dæmonis molimina procùl esse addiscant, ac sic porrò in suo officio circa probatoria causæ deinceps tutò pergant. Et hæc sunt quę ad corroborationem regulę suprà traditæ ascribere libuit.

CAPVT III.

91 ACIE iàm sic nostrâ ordinatâ pugnam (neutiquã sanè victoriæ assertricem, saltem argumentorum liberam communicatricem) capessemus, ac per aduersa hostium castra trãseamus: Itaque, quòd primò dicitur, probam hanc pactum continere illicitum & tacitũ cum dæmone initum, id existimarim ego ab intentione omnium magistratuum, qui pro eruenda veritatis hac latebra in iustitiæ defensionem hoc experimento vtuntur, quàm esse remotissimam, nemoq; sana ratione id vnquam affirmauerit. Quinimò è diuerso existimarim hoc tentamine implicitum haberi, & fieri pactum cum Deo omnipotenti, vt is testis adesse volet, per hanc elementaris suæ creaturæ vim & indicaturã: testimoniũq; ferat

ferat per suã potentiam & scientiam omnium sub sole cordium miraculosum, de reatu vel non huius delati ac tot indicijs expositi hominis: vt qui potens est mare secare, ac electis suis transitum quasi murum diuidendo dare, idemq; rursus coniungere, sicq; omnipotenter se & miraculosè de omnibus suis inimicis vlcisci. Itẽ qui supertransijt aquas & imperauit eisdem, vt tempestates silerent, pariterq; Heliæ Deus Iordanem diuisit ac effecit, vt siccis pedibus tàm Helias quàm Heliseus ambo transirent, sicut habetur 4. Reg. ca. 1. & 2. Item qui ferrũ securis quòd è manib⁹ in aquã ceciderat, implorante homine Dei Heliseo filijs Prophetarũ hoc idẽ restituit & aquis supernatare fecit. de quo lib. 4. Reg. c. 6. ab initio.

Eundem etiã censentur inuocare iudices & Magistratus locorũ, quicunq; in retectionẽ huius symboli. Quã rem si rectè ac debito modo exercere volent iudices, facient id non minore veneratione ac sacræ religionis zelo, atq; aliam quamcunq; rem sanctã ac mysticam veteres illi Christiani in primitiua Ecclesia exercere ac persificere solebant, quemadmodum suprà in 10. rõne probandi de sortibus & earum generibus diximus. Quo etiam intuitu, ac inprimis officio suo (quod ad veritatis functionẽ vnicè ac insolidum dirigitur perscrutandã) attento à periculo vel reatu taciti pacti (de quo in 10. ratione dubitandi egimus, atq; idem ibidem resoluimus) omnẽ Magistratũ immunẽ ac alienum esse censebam⁹. Satiùs tamẽn ac tutiùs foret, equidẽ non diffiteor si sacerdotes ac alij ecclesiastici viri nõ leues & graues ac cõpertæ intelligentiæ in huiusce rei communionem aduocentur, vel per suum superiorem edicto compellantur. 92 93

Et siquidem aduersus hoc argumentum instantiã feceris hoc modo: ergo præstituitur & præfiguratur hâc aquæ probâ certus modus & ordo, quo volumus hoc à Deo in cõtestationem facinoris huius præstari. Id quod æquè superstitiosum & vetitũ esse videtur, cùm præsumendũ & piè credendũ potiùs homini sit Deum ad suũ nutũ ac omnipotentis suæ voluntatis arbitriũ hanc manifestationẽ, nùnc velle, nùnc nõ, quã ad singulas hoĩm 94

instan-

instantias seu tentationes hanc probam in sontes reuelare, in insontes verò aliter declarare velle argumento simili in Euangelista cap. 1. & Iudith cap. 7. & 8. vbi Christus matri suæ vini deficientis subuentionem & auxilium petenti, negatiuè respondit, atque illam (quamuis pio ac deuoto valdè affectu, non modò credentem, sed & de ipsius omnimoda potestate plenè confisam ac certam) inaniter tamèn dimisit.

95 Huic inquam, parata est responsio hæc, quòd quemadmodùm Deus & Natura nihil abundant in superfluo, ita etiam non deficiunt in necessarijs, quare & necessariò fidelibus contra huiusmodi insultus dæmonum diuersa sunt data remedia, non modò præseruatiua, sed etiam curatiua, cum aliàs non sufficienter fideli Magistratui à Deo esset prouisum, quod dicere absurdissimum foret, & opera diaboli fortiora essent operibus DEI.

96 Vnde licet non sit potestas super terram quæ ei non valeat comparari, qui factus est vt neminem timeret, omne sublime videt, ipse est rex super omnes filios superbiæ, dicente Iob cap. 41. Tamèn & meritis sanctorũ, & iudicio ordinarij Magistratus in hac vita nostra eiusdem potestas subiecta esse dicitur. Sanctus enim Augustinus in libello suo de moribus Ecclesiæ sic inquit: Non est Angelus cum inhæremus Deo mente nostra potentior. Nam si potestas virtus est in hoc mundo, toto mundo sublimior est mens Deo inhærens, vnde ex talibus dissolui possunt opera diaboli. Et hoc quantum ad intentionem Magistratus sufficiat respondisse.

97 Si verò de malefica ipsa sentias hoc pactum cum dæmone faciente, id minùs habet vel veri similitudinis, vel præsumptæ veritatis.

Nam quemadmodùm certum est, & supra demonstratum, omnes Magas non subsidere, sed per quadrantis, vel media horæ spatium etiam inuitas aquis supernatare, caputque ac membra deorsum mouendo, ac quamuis studiosè fundum petendo nihil proficere tamèn. Ita verò vtique quàm est simillimum, quod si circa

aquam

aquam tùnc quando per iudices fit tentatio vllam haberet potestatem dæmon, vel demergendo, vel subleuando easdem: illam sanè vel ex pacto (& quidem potiùs in demersionem earundem, quo innocentes videri, ac sic liberari mancipia sua è vinculis Magistratus non solùm posset, sed & eadem mancipia per hoc sibi magis fida, deuota ac hominibus nocentiora redderet) vel proprio motu dæmon haberet ac exerceret; & tùnc de dæmonibus eorumque intentione idem planè est præsumendum, qui sibi perspectum habent & bellè norunt, quod vbi crimina manifesta impunita maneant, ampliùs Deus offenditur, fides Catholica dehonestatur, & ipsarum Magarum numerus ampliùs augmentatur; sic rationatur Malleus, sed ad aliud propositum pluribus in locis. *Nodus dissoluendus.*

Planè ex hisce talem conclusionem vt formaremus: ferè resoluebamus nos, Maleficam qualemcunqne quatenus talis sit, cum amasio suo pacisci effectualiter non posse, vt comprehensa & aquis iussu Magistratus tentanda, ipse illam demergi, seu subsidere curet, sicque aquam in se vim sinat vel exercere naturaliter suam. 98

Quæ conclusio hanc secum trahit quæstionem; an dæmon circa probationem aquæ frigidæ impellendo vel agendo in corpus hominis maleficiati, vel in elemẽtum aquæ, vel etiam fascinando seu circumueniendo, iudicium vel aliorum astantium oculos, submersionem vel vrgere vel impedire possit? Hoc est, vt clariùs & contractiùs dicam. An ista aquatilis proba indicium sit vel præstigiosum, vel euidenter supernaturale per virtutem seu potentiam diaboli; an per Dei voluntatem & seu potestatem vel prædestinationis eiusdem: hoc est, quis proprietatem illam, vel aquæ naturaliter inditam, vel homini inseparabiliter adiacentem adimat, suspendat, vel separet in ista probatione. 99

Sanè, quod hæc proba magis supernaturalis sit & potestatiua, operante & volente eo qui omnia potest & vult & scit, hoc est: Deo ter Opt. Max. quàm cuiusque diaboli potestate vel artificio hinc demonstrari probabiliter 100

biliter

biliter posse videtur, quia diabolus quando habet obiectum hominis, quicquid ad eius commodum vel petitionem operatur, id illo eodem obiecto, volente, consentiente, cooperante, vel impellente efficere dicitur.

101 Atque compertum est, nullam vnquam sagam volenter hanc aquæ probam adijsse, comprobasse, laudasse, vel ad eam prouocasse: Et licet aliqua insolenter ad primam capturam fortè dixerit, vel petierit vt committeretur aquæ, inde innocentiam suam probatam iri, id ex temeritate, facilitate, vel inscitia huius virtutis quæ supranatationi adest, potiùs quàm seriò seu ex vllo pacto fortuito accidisse.

102 Quemadmodùm hâc adhùc æstate in præfectura Linnensi Diocœseos inferioris Coloniensis accidisse dicitur, quòd vetula quædam, videns duas mulierculas aqua tentatas nō subsedisse, sed supernatasse, ipsa ad Præfectum loci accurrens ac interpellans, eousque tàm ipsum, quàm cæteros iustitiæ ministros præsentes permouet, volens ac acerrimè instans, vt & ipsa aquis tentaretur, se licet apud populum suspecta admodùm sit de hac maleficiali hæresi, iàm tamen innocentiam suā per hoc coram populo testatam facere, indignaque hac suspicione publicè se eximere velle.

Annuit importunè efflagitanti Præfectus & cæteri, sed hanc in aquam proiectam euidentiùs supernatasse, neque vt demergeretur vel fundum peteret (quamuis id studiosè suo motu super aquas tētās) efficere vlla ratione potuisse dicitur.

103 Extracta, ecquid carnifex suorum membrorum ipsa esset interrogatur, potuisse licet insimulatā, hoc effugisse periculum, donèc producto accusatore, necessitas adesset huic tentamini.

Tandèm confluentibus indicijs contra eandem cōpluribus, ipsa ante torturam quærentibus, respondit, amasium suum sibi suasisse, vt hoc aquæ periculum subiret, se illam liberaturum, & in ipsis aquis famam vitamque eius adseruaturum esse.

Hae

Hac confeſſione ſponteq́ prolata, incineranda eadem fuiſſet, niſi ſe ipſam in carcere pridiè ſuſpendio ſuffocaſſet. 104

Ecce hac baliſta mœnia hoſtium ſunt ſubruta ac dilapſa, greſſus ad hoſtem patet, cominùs nùnc res eſt agenda: proinde ad alterum dubium (quo per hoc tentamen Deus ipſe tentari, & quaſi ſignum in aqua præter naturam faciendum exquiri ab eo dicebatur, &c. digrediamur. 105

Sanè ſi ad ipſas maleficas id referre velimus, illę quātum in ſe eſt, effectualiter non tentant, ſed tentantur, conatus enim earum iàm paſſionibus ſubditi experiri in ſe potiùs, quàm agere quicquam cenſentur, præſertim quantùm ad illos actus qui ad Magiſtratus & iudicum directò pertinent officium: maleficę quippe tùnc vident & ſentiunt, quòd infirmatæ ſint earum manus, & pedes clauſi defecerunt, reſiduiq́ue conſumpti ſunt. Et iā non ſunt ampliùs Dij eorum, in quibus habebant fiduciam, de quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum. 106

Illi enim dij tùnc exurgere, & opitulari illis vel in neceſſitate protegere illas non potuerunt. Ratio eſt in promptu, quia prouocauerunt in dijs alienis, & in abominationibus ad iracundiam, DEVM verum concitauerunt, &c. prout hæc omnia probè ac diuinitùs enumerantur, Deuteronomij cap. 32. vbi textus, Videte, inquit, quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me: Ego occidam, & ego viuere faciam, &c. Demus ergò magnificentiam Deo noſtro, Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Deut. eod. 107

Si verò de Magiſtratu ipſo tentamen, hoc accipiendum cenſeas, conceſſero quidem hoc vti licitum atq́ue extremum, maximeq́ue vtile veritatis habendæ ſuffragium, in hocce occultiſſimo maleficialis hæreſeos artificio, idq́ue tantò certiùs ac tutiùs, quantò firmiorem & minimè dubiā fidem ſeu votum Magiſtratus ad omnipotentiam diuinam in eodem habuerit. 108

109 Cæterùm verò, tentationes & ſignorum poſtulationes à bonis vel malis factæ, quatenus in ſacris ſcripturis licitæ, conceſſæ & laudatæ, etiam petitionibus locus datus, non intendo (dùm meæ non eſt profeſſionis) perſequi: hoc ſolum ex diuo Auguſtino in Pſalm. 32. addidero: Iuſtus ex fide viuit, inquit, fides tua, iuſtitia tua, quia vtique ſi credis, caues: ſi autem caues, conaris: & conatum tuum nouit Deus, & voluntatem tuam inſpicit. Quam etiam humanam, vel defectuoſam, quid ad primam apparitionem patientem ac ſignum requirentem non ſtatim reijcit, neque aſpernatur, ſed potenter expectat Dominus.

110 Legimus enim Iudicum lib. 6. vbi conſtituiſſet dominus humiliatum ad ſe populum ſuum à Madianitarum deuaſtationibus & bellis eripere, in cuius rei vſum Gedeonem frumenta excutientem, ac fugam coram Madiam meditantem, Deus ſibi vti ducem præuidiſſet, quem vbi Dominus ea de cauſa per Angelum ſuum interpellaſſet, tandemque ipſe dominus ita ad eum locu-
111 tus fuiſſet: Ego ero tecum, & percuties Madiam quaſi virum vnum; Gedeon tamen nondum ſentiens flammantem ſpiritum, inquit, Si inueni gratiam coram te da mihi ſignum, quòd tu ſis qui loqueris ad me, quo ſigno per abſumptionem ſacrificij miraculosè dato, vidensq; Gedeon quòd eſſet Angelus domini, ait: Heu mihi domine Deus, qui vidi Angelum domini facie ad faciem. Qui inſuper ſpiritu domini iàm indutus & confirmatus adhùc aliud ſignum, tùm in vellere tùm & in ſuperficie terræ mediante rore à domino requiſiuit, impetrauitque. Iudic. lib. 6. Ergò non continuò & ſemper iraſcitur Deus ſignum à ſe requirentibus.

Quinimò illud oblatum & ſuaſum aſpernantibus magis infenſus videtur dominus, vti colligitur de Achaz rege Iuda (Eſaiæ cap. 7.) qui elatus faſtigio ſolij regalis aſtutus humanæ ſapientiæ verbis ipſi domino, qui adiecit loqui ad eum, dicenti: Pete tibi ſignum à domino Deo tuo in profundum inferni, ſiue in excelſum ſuprà, reſpondit: Non petam ſignum, & non tentabo dominum

minum, &c. Veruntamen dissimulat ille potestatis excelsæ, seu incomprehensibilis profunditatis sapientiæ quærere signum, & propterea signum bonitatis & charitatis domui Dauid ipse dominus promittit, vt quos nec potestas, nec maiestas terruit, alliciat saltèm exhibitio charitatis. Molestus est ergò non solùm hominibus, sed etiam Deo, quisquis non maiestatem recogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur, propter hoc, inquit ibidem Esaias, dabit dominus ipse vobis signum in quo manifestè & maiestas & charitas innotescat: Ecce virgo concipiet, &c. sic diuus ratiocinatur Bernardus de aduentu domini, & sex circunstantijs eius.

Planè in illam fiduciam omnes pios ac veritatem candidè ex officio sic scrutantes Magistratus cohortari acriter desidero, vt non cum sancto Petro Matth. 14. ca. dubitatiuè dicant; Si tu es domine, iube me venire ad te super aquas, ne agitati vento illo valido mergi cum eodem Petro incipianr, ac vocem omnipotentis Dei exaudiant, dicentis: Modicæ fidei quare dubitasti. &c. Sed magis plenam fiduciam Iudith in spiritu assumentes, memoriale hoc in eius nominis virtute vsurpent. Virtutem dæmoniacam allidamus, detegamus vel peruincamus, & nō scrutemur curiosiùs actum ipsum, sed agentis omnipotentiam intremebundâ constantiâ, Christianoque zelo piè perueneremur ac recolamus, quod si quidem nos præstiterimus, tùnc iuxtà voluntatem promissionis potens & promptus est dominus facere misericordiam, & manifestationem voluntatis nostræ in omni abundantia. 112

Iàm porrò ad tertium argumentum progrediendo, ac magnum illum Goliath (qui obijciebat suis nobis armis prohibitionem tàm diuinarum quàm humanarum legum. &c.) funda Dauidica prosternendo, respondemus nulla expressa sanctione vel humana vel diuina istud experimentum in hoc genere delicti prohibitum esse, cur itaque stare prohiberetur, id quod prohibitionem nullam habet, d. l. nec non, §. quod eis. ff. ex quibus causis maior. 113

114 Cæterùm quantumuis erubeſcimus ſine lege loqui, tamen nil niſi infirmitas eſt intellectus ibi quærere legem, vbi adeſt ratio & neceſſitatis refugium, vt alibi dixit Bald.

Quando itaque Canones, ſententiæ, autoritates & argumenta ſuprà in contrarium allata in hoc flagitioſiſſimo ac dæmone ipſo execrabiliori delicto, minimè ad ſpeciem loquuntur, vt puto, ſed de leuioribus quibuſdam culpis & exceſſibus commiſſis, (in quibus propter leuitatem & non neceſſitatem tentatio aliqua præſumptuoſa poſſet fortè ſubuereri) vtique de mente cæterorum exiſtimauerim eſſe, ſi in extremum neceſſitatis caſum, ac aliter non plenè cognoſcendæ rei Magiſtratus & iudices horum maleficiorum hanc aquæ probam veluti ſacram adhibeant anchoram.

115 Hinc verò & quartum in ordine argumentum confutando regulariter non diffitebimur verum eſſe, Indicia omnia & probationes quæ in hanc rem detegendam adhibentur, ſancta, licita, poſſibilia, ac de ſenſu ſeu intellectu communi deprompta eſſe oportere, diſtinctione 4. c. erit autem lex. Cęteroqui in præſtigijs, eiurationibus, ſeu alijs modis contranaturalibus & illicitis agere iudicem nihil planè conuenit, ne in illud incidat Catonianum:

Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum.

116 Cæterùm & nos experimentum iſtud eo modo ac myſtico intellectu, quo dictamus, ſumptum ſanctiſſimum & minimè illicitum eſſe opinamur. Nam malo nodo malus quærendus eſt cuneus, & clauum clauo pellere, quatenus aliter non poſſis, etiam iuſtè liceat, dùm fraudulentum ſuismet fraudandi artibus petere & depellere liceat, quemadmodùm mutuò acceptum, ac ſine teſtibus redditum aduerſus repetentem idem directò liceat negare mutuò acceptum eſſe aſſerit, Maran. & alij Doctores.

Et cum

Et cùm iudex ad aliud nihil inuentus ſit, quàm vt 117
veritatem omnibus artibus & perquirat & inueniat. Sanè quidem dùm per legales teſtes huius rei ad conuincendum fides certò haberi non poteſt. Complures autem deſperati, fraudulenti, inuidioſi, ſocios habere ſtudentes, aut verò ipſi per impoſtorem ſuum amaſium faſcinati, qui perſonas ſæpè aliorum conſectatur, ac emẽtitur: ſtatus cauſæ ſuſpenſum non poſſit non integrum alioquin iudicis animum tenere, in hac inquam rerum perplexitate, quid à fide, quid à poſſibili, quid à legum ſanctitate ac recto iudicio foret alienum, dicere ſeu tenere hanc aquæ notionem, publicam ſeu diuinam quãdam eſſe degradationem, qua Deus illam, quam per aſperſionem ſui lauacri baptiſmatis, fœdore æternitatis, ac conſortio cœleſtis hierarchiæ ſibi adſociauit, ac adoptando deuinxit iterum conteſtatione publica dimittat, ac propter ruptum pactum fidem abrumpat, eã diſiungat ac exautoratũ eſſe velit, ac quaſi de gradibus ad barathrum deijciat.

Quintum argumentum tendit quaſi in ſcrutatio 118
nem ſeu penetrationem diuinorum myſteriorũ. Quando itaque ſcrutari diuinam maieſtatem vnicuique religioni eſſe debeat, ideò oppreſſionem à gloria ac caſum de propinquo appetere videri illum, qui diuino iudicio eminùs reſeruata, humana intelligentia reſerare concupiſcit, Deiq; maieſtatem attentat.

Cæterùm nos non tàm exiſtimabamus de voto vel 119
intentione cuiusque Magiſtratus fuiſſe vnquàm, huius rei abditam ac diuinam ſaltèm cauſam hic perſcrutari, ſeu intellectu ſuo comprehẽdere velle. Altiora enim te ne quæſieris, inquit Eccleſiaſtes cap. 3. Verbo quippe ſuo & ſigno inſimul vult agnoſci Deus, vt habetur Exod. c. 20. ſaltẽ tantò vehemẽtiori affectu, & venerari, & mirari hoc diuinũ myſterium (per quod contra oẽs tàm ſinuoſas dæmonis fraudes ac mille per meandros latẽtiſſimos aſtus) deſideratiſſimam rei veritatẽ hoc ſimplici ác compoſito facto Magiſtratui vti miniſtro ſuo ob oculos po-

voluit Dei omnipotentis benigna misericordia.

120 Cæterùm si præterita diuinæ omnipotentiæ Maiestate huius facti vim & potestatem in solum conijciamus dæmonem, derogare quid ac iniustitiam aliquam ei imputare videbimur, qui vindictam gloriæ ac iustitię suæ nunquàm inultam passus est, qui functioni Magistratus & ius dicentis se affuturum, & veritatem proditurum se repromisit, &c.

121 Quantò quippe in hoc ima potestatem dæmonum maiorem videmus, tātò tenaciùs mediatori Deo est inhærendum, per quem si cōfidimus, de his imis ad summa conscendimus. Nam si dixerimus etiam nùnc contrariam eorum partem, quam defendimus, esse veriorem, hoc experimentum non esse tentandum, illo eodē errorem hunc in cordibus hominum præuoluente, non deerunt qui eiusmodi quędam vel certissimè se audisse, vel etiam expertos esse asseuerent. Firmissimè ergò credendum est omnipotentem Deum omnia posse & velle facere, quæ voluerimus siue indicando, siue præstando. Nec dæmon aliquid operari secundùm naturæ suæ potentiam potest, quia & ipse Angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna, nisi quod ipse permiserit, cuius iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla.

122 Et si dixerit quis hanc probam interdum erroneā, & ferè falsam extitisse: Respondebo id, veritate dicti præsupposita, vel imperitia seu fuco lictoris seu carnificis, vel propter minorem iudicum seu astantium confidentiam fortè factum esse, vide Matth. 17. Marci 9. & Actorum 19. cap.

123 In sexto argumento impingitur nobis, quod temerè siue causa ac necessitatiuè hanc aquæ probationem admittamus, quæ eam ob causam tanto improbior sit, quòd citra vllam legis præscriptum fiat exerceaturve, cum alioquin ex causis legem præterire liceat, ideò quod necessitas legem non habeat, imò verò hanc ipsam dubitationem obfirmando atq; adaugendo, dixerit fortè aliquis sic: neque in ipsa necessitate tutum fuerit hoc aquę subsidium adhibere. Exemplo Sauli Regis,

qui

qui contra præscriptum à Samuele propheta habitum, ac ante conuentos per eos dies holocaustum domino pacificatorium obtulit tùnc, quando necessitate compulsus impetum ad pugnam præparatorum, ac sibi imminentium Philisteorum pertimuit, ac ad defendendū sese parare necessum habuit.

Dixit enim Samuel ad eum, stultè fecisti, neque custodijsti mandata domini Dei tui quę præcepi tibi, quod si nō fecisses, iàm nùnc perpetuasset dominus regnum tuum super Israël in sempiternum, sed nequaquam regnum tuum vltra consurget, vt habetur 1. Regum cap. 13. & infra capite 15. eodem. vbi de optimis gregibus ouium & armentorum, vestibus & arietibus, & cunctis præcisioribus ab hostibus acceptis. Saul contra quàm præceptum erat in vsum sacrificandi ac immolandi reseruauerat, neque disperdere ea voluerat. Samuel Propheta ex reuelatione diuina iratus, ita ad Regem Saul inquit, Nunquid vult Deus holocausta & victimas, & non potiùs vt obediatur voci domini? Melior est enim obedientia, quàm victima. Et auscultare magis quàm offerre adipem arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, pro eo ergò quod abiecisti sermonem domini, abiecit te dominus quòd non sis Rex. 124

Quibus verbis euidenter datur intelligi, non modò quod fines mandati diuini sint diligenter custodiendi, sed etiam quod eorum (quæ secundùm proportionem nostri verosimili mandantis forent voluntate per æquipollens) nulla sit extensio, id quod in humanis legibus ferè secùs obtinet. 125

Sed huius dubij prior pars ex præcedentibus & in sequentibus conclusionibus etiam resoluitur, posterior pars Theologorum est, quæ tamen in hoc residere videtur, quod propter summum studium quo populus Israëliticus tùnc ad idololatriam ac gentilium ritus ac ceremonias adeò erat addictus, vt non nisi expiatione victimarum, ac exteriorum satisfactionum ac reconciliationum hostijs victoriam sese reportaturum crederet 126

à Deo, perque talium rituum non necessarium, sed propitiatorium vsum magis, quàm per Dei virtutem ac omnipotentiam se vincere existimabant. Quæ incredulitas etiam tùm & in ipso rege Saule residebat, qui dùm prouidè ac sapienter se fecisse fuit arbitratus, stultitiæ ac incredulitatis est à Deo Propheta insimulatus, qui causam ac DEI voluntatem ad populum meliùs nouerat.

127 Septima opinio quam suprà diximus esse Ioannis Bodini Andegauensis, minùs nos moratur. Ferè enim est quòd è contra existimemus hanc illam esse scholam in qua liquefactis, retectis, ac pertusis omnibus illis dæmoniacis astutijs ac illusionibus, quibus is potestatem aquæ in se (hominibus falsa pro veris persuadendo) cōuertit, inconuincibili conuictus fundamento. Magistrum suum eiusque antidotum agnoscere, ac Magistratus officium reuereri, discipulus potiùs discere, ac locũ relinquere, quàm victoriã reportare debeat. Ergo cum eo non tàm paciscitur, quàm is deceptor suismet artibus decipitur, argum. l. qui cum tutoribus, §. qui per fallaciam, ff. de transact. non tàm attrahitur, quàm abstrahitur & abigitur ille malus hospes, &c.

128 Octauò sic ratiocinatur D. Binsfeldius, dæmon per aëra potest Maleficarum corpora celeritate incredibili & sua virtute ad remotissima loca deferre. Ergò valet etiam sustentare eadem ne submergantur in aquis. Tantò magis cum & mediocris potentiæ vir puerum possit tenere ne profundum petat.

129 Ad hoc itaque octauum argumentum (quum paucis respondere non possim) in initio & fine responsionis, illationem directò negauero: sed etsi haud grauatè vtramque concessero, dæmones (qui triplici pollent acumine potestatis suæ præ cæteris omnibus terræ creaturis, scilicet subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione superiorum spirituum) virtute potestatis propriæ & de natura sui, tàm hominem per aëra corporaliter & reuera transuehere, quàm in aquis retinere posse ne submergatur. Tùm tamen inprimis & hoc in quæ-

quæstionem cadit, an eadem illa potestas integra sit & imminuta ei à DEO concessa & relicta in illas maleficas, quæ censura Magistratus ordinarij iàm ad hāc aquæ probam adhibentur & inuinculati sint?

Nam dici & tentari posset sic: Quod si sathan per- 130
missione diuina saltem eas quæ maleficæ verè sunt, per aëra posset localiter ad remotissima incredibili celeritate deferre loca, id videri ipsi in singulare priuilegium, & speciali iure à Deo datum, propter detestabile hoc pactum degeneratiuum, fœdifragarum maleficarum cum dæmone habitum, sicque in hoc genere corporum eam solum habere potestatem à Deo dispensatiuè datam.

Sed quia in sacris scripturis compertum est, vsúsq; 131
docet, quod dæmones hanc corporaliter transuehendi, & sublimandi artem exercent etiam interdum in homines non maleficos, sed pios ac alioquin bonos viros, item in homines sanctos, vt D. Antonium, Iob & alios. Quinimmò in Saluatorem ipsummet nostrum in pinnaculū templi Hierosolymitani sublimatum, ideò certiore veritatis præsumptione tenendum esse videtur, dæmones virtute potestatis proprię & de natura sui hanc transuehendi potestatem generaliter & regulariter in omnes homines, imò dixerim penè in omnia terræ animalia habere à Deo concessam.

Huius sententiæ ex Lambertus Danæus in suo dia- 132
logo quem de veneficiis inscripsit, cap. 4. Dicit enim quod tanta sit vectoris huius, hoc est sathanæ celeritas & in agendo vis & potestas, nihil enim hunc impedire potest eorum (inquit) quæ nobis festinantibus obstant. Neque illi laboriosum aut arduum est, currenti aërem diffindere, quemadmodùm nobis. Est enim Angelicæ & subtilissimæ naturæ non autem corporeæ, quia spiritus est.

Inde fit, quod præ celeritate & pernicitate vectoris 133
huius quâ & aues ipsas anteuertere dicitur, maleficæ quādo per aëra feruntur, defatigatas se & cōfectas quasi

ex-

ex labore conqueruntur. Id fit propter densitatem aëris, & corpoream hominis substantiam.

134 Dæmones ergò præstantiâ intellectus sui conditiones & naturales hominum impressiones ex influentijs corporum cælestium in illis prædominantes agnoscũt. Vnde & eliciunt aliquos esse magis dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios, quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

135 Proprietates quippè dæmonum à Theologis assignatæ, referente Malleo in 3. quæstione primæ partis multæ referuntur. Quòd sint spiritus impuri, licet non immundi ex sui natura, quia in illis secundùm Dionysium inest furor naturalis, amens concupiscentiâ, phantasiâ, proteruiâ, quod ad peccata eorum spiritualia superbiam, inuidiam, & iram. Vnde sunt genere animalia humani generis inimici, mente rationales, absque tamen discursu intelligentes, corpore aërei, tempore æterni, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui, immutant sensus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per somnia inquietant, morbos inferunt, tempestates concitant, in lucis Angelos se transformant, semper infernum secum portant, erga maleficas diuinum cultum sibi vsurpant, magicæ artes per eos fiunt, super bonos dominari appetunt, & amplius pro posse infestant, electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiantur.

136 Vnde dicitur in Iob cap. 41. Non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari, qui factus est vt neminem timeret, omne sublime videt, ipse est rex super omnes filios superbiæ, vbi glossa: licet neminem timeret, meritis tamen sanctorum subiacet, in quibus omnibus hoc pro certissimo est habendum, sathanam non nisi & per causas & per modum naturalẽ efficere quicquam posse. Nam quicquid ille, vel ipse per se, vel per suos & Magos & sortiarios facit aut omninò mera animi oculorumve illusio, aut verus causarum tantum naturalium effectus est, aliud enim aut potentiùs agere nihil quicquam potest.

Vnde

Vnde licet multa mira, miraculosaque, & incredibilia opera (propter scientiæ præstantiam, qua omnes homines anteit) efficere possit, ipsa enim potestas, quæ illud efficit, in vno Deo residet, penes enim vnum est, nec in creaturam vllam vnquam transportatur, quia vt est apud Isaiam, gloriam suam sibiq; propriam nunquam dat alteri Deus, qui solus est proprietatum & viriũ quæ rebus insunt, autor & creator. Solius ergo Dei est vti condere & creare. Ita quoque abolere ac euertere, seu proprietates & vires rerum adimere, id quod dæmon nullo modo potest. 137

Adeò quidem quod & boni Angeli, Apostoli, Prophetæ, & fideles homines in edendis miraculis, quæ fecisse dicuntur, Dei tantùm instrumenta, & ea quidem merè passiua, non autem actiua, vt vocant, extiterunt, vt probatur authoritate sancti Petri Apostoli, Actorum 3. 138

Nec sequitur tamen, quod si in miraculis Deus est vsus illis suis seruis, sathana quoque vtatur, & per eum miracula fieri velit. Non vult enim Deus, idque iustè, gloriam suam diabolis & sathanæ communicare ea mensura, qua Angelis beatis & sanctis hominibus confert: id quod vel ex eo satis constat, quod Moyses & Aaron serui Dei fecerunt vera miracula, quæ tamen Pharaonis Magi, quanquam exercitati in sathanicis artibus, discipuli & præstantissimi ipsius ministri efficere non potuerunt, agnoueruntque ipsius solius Dei digito præstari, & omnem vim naturæ longè superare, vt est scriptum Exod. cap. 8. 139

Nam Christus ipsemet sathanæ immodico tentatori dixit: vade sathana, scriptum est enim, dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, Matth. cap. 4. Atque huius rei inter sathanam & veros Dei seruos discriminisque diuersique Dei consilij, hæc ratio est, quod sathan in edendis miraculis non spectaturut sit Dei gloriam, at boni Angeli & sancti viri eodem saltem respiciunt.

140 Itaque miraculorum Dei instrumenta sæpè hi sunt, iste autem nunquam. Et quanquam illud verum est, sathanam nihil omninò posse, nisi quantum, & quando, & in quibus rebus Deus ipse illi concedit: tamen rerum ordinem à Deo constitutum, proprietatesq; rerum neque euertere, neq; mutare potest.

141 Neq; tanta illi potestas à Deo tribuitur, neq; etiam vt per alias artes quā naturales operari valeat, & si sæpè quidem nobis ignotas. Deinde etiam quas ea celeritate impellit, vt totum ipse opus miraculum esse videatur.

Citò enim colligit ea media, easque causas quibus agit, verbi gratia, statim nubes congregat, vnde emittit pluuiam, confestim cogit & spissat aërem, vt ex eo densatum quoddam visibile corpus & spectrum nobis obijciat, venena momento miscet vnde lædat, continuò ea repræsentat & fugat, quæ petuntur, postulanturque ab eo, præterea ita celeriter hæc omnia efficit, vt mira & incredibilis nobis sit istarum rerum celeritas, quæ tamen singulæ per causas naturales in ipso præexistentes fiunt ac perficiuntur, ita pro sententia nostra disserit Lambertus Danæus in suo dialogo de Veneficis, cap. 4. prope finem, confirmatque conclusionem & quæstionem nostram supra ad primam decidendi rationem allatam.

142 Porrò de summa dæmonis impotentia, & quod is neque miracula vlla realiter facere, neq; promissa qualiacunque illa hominibus fecerit, vel illi ab eo sponte expectent, adimplere possit, sed delusionibus paupertate mera ac vana spe eos inebriet & circumueniat, præterquam quod sacra pagina ac experientia rerum, affatim testis sit, luculenter etiam demonstrat Hieremias Propheta in Epistola quam misit ad abductos & captiuos Iudæos per Regem Nabuchodonosor in Babylonem, vbi inquit, &c. Vnde ergò notum est, quia non sunt dij, sed opera manuum hominum, & nullum opus Dei in ipsis est? Regem regioni non suscitant, neque pluuiam hominibus dabunt, iudicium non discernent, neque regiones

giones liberabunt ab iniuria, quia nihil possunt, sicut corniculæ inter medium cœli & terræ. Et cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum & argenteorum & aureorum, sacerdotes quidem eorum fugient & liberabuntur, ipsi verò sicut trabes in medio comburentur, Regi autem & bello non resistent, quomodo ergò æstimandum est aut recipiendum, quia dij sunt? Non à furibus neque latronibus se liberabunt dij lignei & lapidei & inaurati & inargentati, quibus iniqui fortiores sunt.

Hæc dæmonis simulatissima vel dissimulatissima potentia vel impotentia per Gedeonem comprobatur, Iudic. cap. 6. qui ad necem & vltionem se (propter destructam aram Baal & succisum eius nemus) vocatibus respondit: Nunquid vltores estis Baal, vt pugnetis pro eo? qui aduersarius eius est moriatur antequam lux crastina veniat. Si Deus est vindicet se de eo, qui suffodit aram eius. Ex illo die nominatus est Gedeon Hierobaal. 143

Amplius verò & hoc præmittendum est, bonorum Angelorum in malos aliquod esse imperium & regimen, prout & inter ipsos mutuam prælationem. Vnde dicitur, quod quàm diu durat mundus, angeli angelis, homines hominibus, dæmones dæmonibus præsunt. Rursusq; D. Augustinus, spiritus vitæ desertor atque peccator regitur per spiritum vitæ rationabilem, pium & iustum. Et sicut illæ creaturæ super alias influentiam habent, quæ sunt perfectiores & Deo propinquiores, ideò quod totus ordo prælationis primo & originaliter est in Deo, & participant à creaturis, secundũ quod ei magis propinquant, ideò etiam boni Angeli qui maximè propinquant Deo propter eius fruitionem qua dæmones carent, super ipsos dæmones habent prelationem, & per eos reguntur. 144

Et si instes sic, quod dæmones præmissis medijs multa faciant mala, aut ergò non impediuntur, quia non subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent. 145

Aut

Aut si subsunt, tunc enim ad negligentiam præsidentis pertinere videntur, ea quæ per subditos malefiunt, dicendum videbatur, quod in Angelis bonis sit aliqua culpa huius mali in homines redundantis.

146 Respondetur, quod sancti Angeli sint ministri diuinæ sapientiæ, quæ quemadmodum permittit aliqua mala fieri (iuxta illud: Posui iuxta te aquam & ignem, bonum & malum, id quod volueris apprehende. Genes.3) per malos Angelos. Ita & boni Angeli non totaliter cohibent malos à nocendo, siue homines, siue dæmones.

147 Deinde & hoc Catholicum est asserere quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiã per quandam prelationem esse in dæmonibus. Vnde & quędam spurcitiæ à quibusdam infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secluduntur. 2. distin. 2.

148 His per modum digressionis euidentialium loco præmissis (incumbimus quippè adhùc in octaui argumenti resolutionem) concessaque principibus tenebrarum tantâ vi & præpollentiâ, quanta vllæ sublunaris huius mundi creaturæ intellectus, scientiæ ac potentiæ multa foret attribuendum; piaculum tamen adhuc existimauerim credere, Deum hanc illi potestatem (tùnc quando ad finem veritatis habendæ pro certiori fide Magistratus in hoc occultissimo, ac mille impositionibus obnoxio crimine adlaborat) nihil esse imminutum velle.

149 Cæterùm verò, hanc imminutionem vel potiùs naturalem dæmonis in elemento aquæ impotentiam vt doceremus; sicque istam inductionem D. Binsfeldio inoffensam non daremus, ita ex collatione infra scripta mouebamur.

Diabolus est spiritus qui ex densitate aërea certam modò hanc, modò illam reddit vel formam, vel speciem.

150 Atque faciliùs operatur vnumquodque corpus in natura sibi simili quàm dissimili: sed dæmon à natura aquæ

aquæ longè est dissimilis: ergò operatio dæmonis naturaliter potiùs frangitur in aqua, quàm sustentatur vel cooperatur. Hoc idem probatur ex virtute vniuscuiusq; elementi sic inferendo:

Quodlibet elementum vt elementum habet peculiarem & sibi appropriatam virtutem creatam, qua ratione ad defendendum semetipsum contrario se elemēto opponit, vimque suam exercet: At diabolus est ex elemento aëris compactus, ergò contrarius elemento aquæ, sicque faciliùs & de natura sui expeditiùs operatur in aëre quàm in aqua: hæc ex collatione D. Huberti Bleissemij, &c. decima sexta die Nouembris, Anno M. D. XCIV. 151

Planè dùm penitiùs dispiciendo, ac cum alijs perquirendo tàm sacras literas, quàm alias probatas historias percurrimus, constare videtur, quod dæmon in vllum mortalem hominem siue bonum siue malum ad submergendum funditùs, vel super aquis tenendum vel superuehendum eundem inuitum potestatem seu exercitium suum nunquàm habuit. Quamuis quem canem, hoc est dæmonem, Cornelius Agrippa iuxta secum viuus habuit, ille moriente hoc, Arari fluuio seipsum submerserit. Ergò vel de latenti, & valdè mysticâ diuinâ voluntate, vel de natura dæmonis exilis, aut planè nulla eiusdem est in hoc elementum potestas in inuitum hominem, quod tamen sub dubio relinquimus. 152

Illud planè ex vitis sanctorum Martyrum est compertum, quòd quemadmodùm Ethnici illi Tyranni & Cæsares, eorumque causarum capitalium præfecti circa tormenta & mortem Christianis illatam id summo sibi studio habuerunt, vt adeò memoriam & omne pietatis vestigium mentibus & oculis Christianorum funditùs eradicarent, quò ne cineres suffocatorum superesse possent martyrum. 153

Quocircà, neque gladio, neque igne, sed cumprimis aqua in mari illos absumere tentârunt.

Ita è diuerso zelosi illi & occulti eiusdem tempori- 154

Chriſtiani dominum Deum ſedulò exorârunt, vt tali mortis genere ſuos martyres & fidei teſtes affici ſineret, ex quo ipſis de corpore membris, vel cinere ſaltèm eorum pia emulandi recordatio vti præmonſtratrix ſupereſſe poſſet imitatione.

155 Quos Deus ita quidem exaudiuit, vt ex hiſtorijs cõſtat, non modò non eſſe multos martyres mari abſumptos vel ſuffocatos, ſed etiam penè omnes aquis ad ſubmergendum traditos ſupernataſſe, vixque vi vllâ mari interijſſe, ſed miraculosè retentos, tandèm gladio mediante coronam gaudij in perpetuum accepiſſe, idq; ſecundùm Eſaiæ Prophetæ dictum cap. 43. Cùm tranſieris per aquas, inquit, tecum ero, & flamma non operiet te. Cùm ambulaueris in igne non combureris, & flãma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus ſanctus Iſraël ſaluator tuus, &c.

Ecce vt elementis ſuis officium proprietatis ipſis datum adimit vel inuertit ad manifeſtationem veritatis omnipotens Deus.

Pro cuius rei corroboratione, tùm & generalis adſertionis noſtræ ſanctiſſima intentione comprobanda ſufficiat D. Bernardi ſuper Cantica Canticorum cap 66. prope finem, hoc vnum & miraculoſum & apud veterem Eccleſiam in more poſitum factum. Plerunque fideles iniectis manibus, inquit ſanctiſſimus vir, aliquos ex eis (intellige hæreticis, vel de hypocriſi ſuſpectis) ad medium traxerunt, quæſiti fidem, cùm, de quibus ſuſpecti videbantur, omnia prorſus ſuo more negarent, examinati iudicio aquę, mendaces inuenti ſunt. Cumq; iàm negare nõ poſſent, quippè deprehenſi, aquâ eos nõ recipiente, arrepto, vt dicitur, freno dentibus, tàm miſerè quàm liberè impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palàm pietatem & pro ea mortem ſubire parati, nec minùs parati inferre, qui aſtabant, itaque irruens in eos populus, nouos hæreticis ſuæ ipſorum perfidię martyres dedit: Hæc ille.

156 Nonò non multùm mouebamur de identitate ac conſimilitudine rationis, quam ad improbandam hanc

aquæ

aquæ frigidę in flumine vel palude purgationem, idem Theologus Binsfeldius adferebat, autoritateve ex proba candentis ferri vel aquæ bullientis ibidem reprobata, quia istas purgationes antiquitùs, non ex decreto vel imperio Magistratuum seu Iudicum iniunctas, sed ex ipsarum partium rearum suspectarum seu delatarum oblationibus, ac paratò, in leuioribus scilicet delictis seu excessibus, vsitatas fuisse comperimus.

Ita enim scribit Didacus Couarruuias variarum resolutionum libro 4. capite 25. de purgatione vulgari, quæ fit candenti ferro: Qui fidem sibi iurantibus haberi aliqua de re graui postulârunt, inquit, consueuissent ignitum ferrum manibus tollere, & super ignem ambulare, putabant enim minimè dolorem aliquem sensurum eo experimento, qui veritatem dixisset, eratque certæ fidei & innocentiæ signum maximum ab eo periculo illæsum quenquam euadere. Vnde parati erant & candens ferrum in manibus tollere, & per ignem serpere, Deosque iurare, nec fecisse nec fuisse conscios, quemadmodùm de vxore Imperatoris Henrici condicti sancti referunt historiæ, quæ in testimonium non violati thori coniugalis, candens ferrum manibus suis inoffensè portauit, & sustinuit vltrò. 157

Et licet in contrariam huius resolutionis partem ipsorum Canonum suprà in rationibus dubitandi citatorum verba afferantur ex dicto can. final. de purgat. vulgari. ibi, eos iudicium candentis ferri subire compellant, & ex dicto canone, Mennam. ibi, nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, &cæt. 158

Ex quibus verbis euincitur reos suspectos nō assumpsisse in se vltrò hanc probam vel obtulisse, sed de iussu iudicum ipsis iniunctam seu imperatam, atque vtrunque modum hic esse prohibitum.

Tamen adhùc diuersitatis rationem inter hanc aquę probam & cādentis ferri docemus ex ijs quæ tradit Malleus Maleficarum in suo tractatu tertiæ partis secun- 159

dæ principalis de modo terminandi processum per debitam sententiam, quæst.18.de modo purga.vulgaris, & præcipuè super examen candentis ferri, ad quod maleficæ plerunque appellant.

160 Nam dicit ibi miraculum non esse, licet mortalibus possit videri, si opera dæmonum à læsionibus in examine tali (scilicet proba candentis ferri) maleficæ præseruentur illęsæ. Cùm & naturales succus cuiusdam herbæ ita sunt efficaces, vt vbi manus illis inungitur, tàm à combustione possint præseruari, cùm & ipsum dæmonem virtutes herbarum minimè lateant non modò, sed & eisdem cæterorumq; medicinalium remedijs omniū multò melius ac virtuosiùs quàm quisquam vti possit. Est enim nequam ille medicus perspicacissimus, Physicus absolutissimus, mathematicus intelligentissimus, ac Theologus scientissimus.

161 Dato etiam, quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum pernicitate sua læsionem non interciperet, pro inuisibili suo artificio id procurare posset: tamen per eiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset. Vnde minùs quàm quicunque alij malefactores, ipsæ maleficæ propter intimam familiaritatem quam cum dæmonibus habent tali examine sunt purgandæ; sed ipso facto, vbi ad hoc appellant, iàm vt suspectæ sunt habendæ, hactenus ferè Malleus.

162 Idem autor eodem loco multò vehementiùs improbat Monomachiam olim vsitatam, iàm verò, per totum abolitam ea ratione; quòd minor sit læsio per candens ferrum, quàm vitæ interfectio per singulare certamen, ideò in locis vbi hoc duellum admittitur, si consuetudo id habeat, (de qua nùnc disputare non attinet) à fortiori examen candentis ferri dicit admittendum esse:

163 Addens, iudicibus in primis ad probam duelli esse admittendum; quia in eo datur potestas, vel saltèm conceditur licentia vtrinque interficiendi se mutuò, & cùm alter eorum sit innocens; ideò dicit per iudicem præstari

ri autoritatem vel saltèm licentiam interficiendi innocentem, quod cùm simpliciter sit illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & diuini, ideò omninò non tẽtandum, neque ex parte Appellantis neque incipientis, multò minùs ex parte iudicantium vel consulentium, quia dicit omnes pro homicidis reputandos.

Planè in eo casu, quo non ad requisitionem, consilium vel mandatum iudicum, sed de spontanea vtriusque partis hincindè oblata voluntate inter Appellantẽ & recipientem tale duellum exerceatur. Ibi iudicantes, vti solos spectatores vel vltroneæ eæ executionis administros, absque mortali peccato esse posse sentit, siquidẽ in hoc ipsi domini suorum membrorum & vitæ vindices esse volent. 164

Sanè quidem, vbi alijs remedijs iustum iudicium vel terminationem litis iudices habere possunt, hanc tentationem Monomachiæ vel aquæ bullientis ad epotandum, seu ferri candentis ad apprehendendum minimè admittere debebunt. Nam si hoc faciant, permittant, vel consulant, vtique ad interfectionem innocentis cõsentire videbuntur. 165

Cæterùm verò, quod ad singulare & diuinum excẽplum Dauidis cum Philistæo Goliath attinet, quod habetur 1. Reg. cap. 17. quasi ibi licitum fuerit duellum. Respondetur enim quod reuelatum fuerat Dauidi à domino interiori instinctu ac fiducia quod tale certamen inire debet, & quod iniuriam sibi illatam per eum vindicare veller, quod ex verbis Dauidis elicitur: Ego venio cõtra te, inquit, in nomine Dei viuentis, &c. & sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ prædestinatus executor. 166

Hic si quis iterum subiungat: Ergò eâdem ratione ac in eisdem terminis, quibus tu aquæ frigidæ probam contra maleficas esse assumendam concludis, in eadem hypothesi & candenti ferro, vel aqua bullienti ad epotandum licebit vti ad indicium contra easdem faciendum. 167

Sanè hic ego non solùm, dùm responsum meditor; 168

ſed etiam per totius huius vnicæ materię tractatũ comperio; quàm ſit cautè ac prudenter ſcriptori agendum, non ſolùm quoad ſuæ ipſius ſalutis, ſed etiam quoad omnium aliorum) quibus hæc in manus fortè venient, vel qui ad eadem iudicia & cenſuras collimare ſua volent) curam & ſolicitudinem.

169 Suadendum tamen aliam quam hanc aquæ frigidę probam minimè exiſtimauerim, tùm propter ſupradicta, tùm etiam quod in epotanda aqua bullienti alia & quidem longè diuerſiſſima eſt experiendi ratio, vis & indicatura, quam diſcreto Lectori vel iudici potiùs expendendam, quàm mihi ſcribendam relinquere velim.

170 Tùm & eam maximè ob cauſam, quòd hæc aquæ proba (quando ad arbitramentum iudicum cenſorum certo vel certis adſumitur, interuallis & mora euidenti) experimento ſui multis ſit in prouincijs practicata, vt tàm doctos quàm indoctos multos, qui eandem viderunt, vel inuitos eam quaſi adprobaſſe ſæpiùs audiuerim: vt iam alium in eiuſdem ſurrogare locum potiùs videatur tentare, & maieſtatem diuinam ſcrupulari aliqua diffidentiæ ſcintilla adminiculante, quàm gloriam eiuſdem in eo quod iàm vſu eſt receptum, collaudare.

171 Concluſiuè in ea etiamnum perſto ſententia, quòd exiſtimem, in hoc aquæ elemento maiorem ad explorationem veritatis eſſe & virtutem & certitudinem quam cæteris: tùm propter exorciſmos ac ſancta ſalutaria que verba quæ in fœdere & regeneratione baptiſmatis mediante hoc elemento creatoris ad creaturam ſuam habentur ac adoptantur, tùm etiam quod diabolo in hoc, quàm in cæteris minor detur ludendi ac imponendi poteſtas & authoritas, id quod ſuprà eſt demonſtratum latiùs.

172 Id quod conſequenter in decimo argumento de extenſiua huius pacti interpretatione eſt dictum: vt quando in perquiſitione rei occultæ ad poſitionem alicuius antecedẽtis quod optamus, facere cupimus, vel fieri petimus; dæmon (permiſſione diuina accedẽte, vt qui melius

liùs per ſe ſecretam hominis intẽtionem minùs magisve deprauatam ac à ſe degenerantem nouit) conſequentiam aliquam, quam intendimus, neque volumus, quaſi neceſſitatiuè ſubinfert ac includit, arg. 26. q. 4. c. igitur, ead. quæſt. 1. c. nec mirum: de quo genere multa congeſſit Binsfeldius in ſuo commentario in tit. C. de Malef. & mathem. ad rubr. in nono notabili.

Ad hoc argumentum exiſtimamus reſpondendũ: 173
Aliud quidem & longè eſſe diuerſum inter Magiſtratum iuſtitię officiatum experimento rei alicuius occultæ indagandæ cauſa hac in parte vel iſta ſcientia diuinatiua & iudiciaria vtentem, idque meræ veritatis & conſcientiæ ſuæ tuendæ ergò, ſtante fide ac certa perfectaq; intentione in Deum neutiquam dimota: & priuatos alios quoſcunq; qui tàm occultis ac diuinatorijs medijs ad aliquid perſcrutandum vtuntur.

Hi enim præter præmaturam, lubricam, diffluentem ac verè inconſultam temeritatem vel curioſitatem 174
nullam rectæ rationis cauſam prætendere poſſunt. Ergò intentione illorum deprauata, ac auxilium ſeu conſilium aliundè quàm à Deo directò quærentium attenta: implicitè retibus illius præſtigiatoris illaqueantur, ac tali conſenſu qui à fide in baptiſmo dato illos deflectere redarguit ac manifeſtat, permiſſione diuina inuoluuntur, quicquid enim ex fide non eſt, peccatum eſt, ſacrilegium eſt, hinc mors, hinc mille pericula rerum.

Quemadmodùm ferè videmus illos qui temerario ac non neceſſario ſcrutandi auſu hiſce ceremonioſis 175
diuinationibus ac conſtellationibus ſeu notationibus Mathematicis vti incipiant, de errore vno in alium prolabi ac indies deteriora conſectari, donèc tandèm in apertam fidei deteſtationem ac animæ naufragium incurrant. Quemadmodùm Salomon ipſe ab initio quidẽ propter ſolam complacentiam erga vxores ſuas, reuerentiam exhibuit dijs earum, videns meliora, probanſq; deteriora ſequens. Nam & poſt in apertam eſt pertractus idolatriam

176 At Magistratum de quo hic euidens necessitas merum ex officio dependens veritatis studium, reique huius abditissima obnubilatio ac velitationes hincindè eò vsque propellunt. Neque enim est singulis concedendum id quod publicè per Magistratum fieri oporteat, pro quo multæ stant fauorum ac excusationum præsumptiones, modò puris vtatur manibus, ac Deum iustitiamque eiusdem præ manibus saltèm habeat.

177 Ad extremum propter abstrusas (diuinæ voluntatis non temeræ tentandæ) causas religioni nobis esse debebat, hoc examen in conspectu populi, & in oculis omnium facere vel exponere, dùm vnius hoc, alterius aliud de re vel persona sit iudicium, & ferè sinistrum, dùm occasio datur varijs hominum vel oblocutionibus vel interpretationibus, ex quibus dominus Deus magis offenditur quàm veneratur, magis indignationi diuinę, quàm iustitiæ ministerio fenestra aperitur.

178 Adeò quòd illud D. Gregorij obijci nobis posse in quinto libro Moralium. Sæpè ipsa nostra iustitia (inquit) ad examen diuinæ iustitiæ deducta iniustitia est, & sordet in districtione iudicis, quod in æstimatione fulget operantis.

179 Sanè huius argumenti resolutio magis Theologica quàm iuridica, magis incerti consilij esse videtur, quàm firmi præcepti; nam in publicam offensam ac detestationem tùm & terrorem huius flagitij publicè quã priuatim hanc probam fieri præstaret. Maximè si deuotione ac legalitate populi attentâ publicis precibus in hoc fiendis venerationem diuini numinis ad veritatis limam potiùs implorari consultum fortè sit. Si verò populus malignus, indeuotus, sectator magis quàm execrator huius flagitij existat, seu communiter depratatus, & leuitatis studiosus, ne deteriùs quid inde sequatur, priuatam publicæ probationi prætulero.

180 Porrò & hoc obijciebatur nobis, quòd corpora quędam humana, aut naturali ac innata animositate, aut ascitâ quâdam vehementiâ vel perturbatione sui ita in aliquo motu sint affecta seu complexionata, vt interdum super-

supernatent aquis suapte virtute, Si scilicet spiritus ille eleuator & rector tantæ naturalis potentiæ in homine sit. Vt & corporis (quod aliàs in abstracto per se graue est & deorsum in aquis tendit) energiam ad se suprà attrahat.

Aliqui etiam homines intumescentijs seu inflationibus pulmonis ita pollent, Vt vel voluntarij etiam non ilicò in aquis dehiscere videantur.

Et ferè fieri dicas, vt plæraque humana corpora alijs citiùs, alijs tardiùs in aquis dehiscant, quemadmodùm in naufragio videri est, quosdam instar lapidis subsidere statim, aliquos ad longum spatium supernatare: Idque non modò propter vestes, quibus fortè sunt induti, vel natandi scientiam, sed de singulari corporis vel animi constitutione ac natura. 181

Hisce omnibus & singulis connexis, nos taliter respondendum censebamus, quod putaremus nullum humanum corpus, vel animi virtute vel perturbationis vehementia seu naturæ suæ quâcunque qualitate ita posse affectum esse, vt vel vi vel voluntate sua ad quartam vel mediæ horæ partem super aquas ligatis manibus pedibusque natare, superniti vel eleuatum esse possit, maximè si nullus accedat natationis motus. 182

Nam corporum tria cum sint genera, vnum grauissimum solidum & maximè perfectum, vt lapis, ferrum, plumbum, omniaque metalla, silex, marmor, iaspis, aqua, &c. Secundum graue quidem, sed leuitate quadam mixtum, vel propter naturale vel ascitum quoddam sibi adiacens, vt grando, glacies, pira, homo, ligna in aquis indurata, &c. Tertium leue simplex, vt pluma, ignis, aër, &c. inter quæ nullum nisi posterius aquam infra se patiatur naturaliter, sequitur in hoc experimento circa hominem quid præter naturam contingere. 183

Tandem verò etiam hoc modo in huius effectus ac operationis causam philosophari libet. 184

Deus in hac vita per magnifica ipsius ac miraculosa opera tantò vehementiùs cognoscitur, & quantò opera sunt propiora nobis, magisque sensibus exposita, tan-

tò in efficientis eius causam, ac artificis admirationem ardentiùs inducimur, ac eundem maiori complectimur & adamamus veneratione: Est enim effectus omnis participata quædam suæ causæ similitudo, ideoque speciem nobis & veluti eius simulacrum exhibet, nam ab effectibus virtus & præstantia causæ cognoscitur.

§ 186 Ergò dùm huius operationis causam efficientem, (dęmonis omni auxilio semoto) in Deum ipsum per iudicem imploratum referimus, hoc beneficium reportamus, vt magnitudinem gloriæ ac potentiæ suorum miraculorum latiùs ac fixiùs in plebem diuulgemus ac extendamus, vt discant omnes terrarum populi fortissimã Dei manum, & vt vos timeatis Deum vestrum omni tempore. Iosuæ cap. 4. in fin.

187 Qua declaratione opinionis nostræ in hac materia præmissa, si non sustollentur, saltèm ad minorem numerum multi errores redigentur, quos religiosissimus Pater D. Petrus Thyręus Nouesius societatis Iesu Theologus, in libello suo de dæmoniacis (in quo de dæmonũ obsidentium ac hominum obsessorum statu, conditione, viribus & potestate agitur, cap. 19.) ijs imputat qui hoc aquæ frigidæ prodigiosum factum dæmonis leuitati (qui & igneæ & aëreæ est naturæ) solum & insolidũ ascribunt.

188 Neque enim nos existimamus tales personas in corpore diabolum gestare vel habere, neque vel ideò quod is eos regat, eueharque, supernatare aquis, neque etiam nos definitionem ex hoc sumimus effectu, sed præsumptionem saltem.

CAPVT IIII.

189 HACTENVS in ambigua lusimus arena, concitatoque cursu, ac velitationibus hinc inde factis, nostram quidem (saluo semper sanctę matris ecclesiæ calculo & determinatione) deprompsimus sententiam: nùnc extremis relictis, atque vtrâque classe cõiunctâ, vtra pars victrix, vel qua ratione inuicem concilian-

ciliandæ ſint, libet hac bicipiti concluſione depromere.

Sanè quidem, quando dæmonicam illam turpitudinem ac fœditatem huius criminis penitiùs intueor; 190
quando in abditiſſimas inſidias, fucos, ac imposturas tortuoſiſſimi ſerpentis ardentiſſimi ac potentiſſimi magiſterculi principis ſcilicet tenebrarum mentis oculos fixè intendo meos; quando in indignationem, pericula ac exitia illa, quæ ex impunita diſſimulatione vel indiligentia Magiſtratus quicunque apud Deum incurrit, intellectum defigo meum.

Tandèm verò, & in primis, quando penſiculatiùs circumſpicio, vt dæmon (vt qui à Græcis calumniator dicitur, ſemper explorans bonorum facta. Sap. 3. Eccleſ. 17. & adeò affabrè omnes irretire & ſeducere ſtudet, vt etiam coram Deo ipſo, accuſationem inſtituere audeat, nedum malorum, ſed etiam bonorum. Iob 1. Geneſ. 3. S. Petrus Canonica epiſtola 1. cap. 5.) poſſit, velit, & mille modis hactenus etiam incognitas artes, technas ac vias paratas habeat, quibus tàm Magiſtratum, qui iuſtitiæ magiæ ſortè præſidet iudicando, circumuenire ac deludere, quàm quoſcunque pios, & minimè reos homines in reatum ac diffamationem huius deteſtabilitatis, arceſcere, prouocare, ac omnibus modis inducere ſtudioſiſſimè nititur. Idque propter Vatinianum odium, quo omnes tàm bonos ac innoxios, quàm & malos impenſæ proſequitur.

Vnicum verè ac certiùs omninò medium hanc aquæ probam exiſtimo, quo Deus ter Optimus Maxim. 191
tàm ea quæ Maleficæ ſecretiſſimè ac omnibus arbitris remotis committunt & peragunt, quàm & ea quæ denunciationibus, famâ ac indicijs teſtantium, nùnc falsò nùnc ambiguâ fide circumferuntur, ac iudicantibus ſæpè perſuadentur, retecta, nudata, ac publicè conſpicua eſſe vult ac intendit.

Quod medium tùm planiùs tricipiti propoſito ſum 192
concluſurus, vbi duas diſcuſſero quæſtiones euidentalium ac maioris certitudinis loco præmittendas.

D. Bins.

D Binsfeldius in duodecimo preludio fol. 61. dæmones assumere posse corpora, & in ipsis apparere hominibus concedit.

193 Et licet corpora illa quæ dæmones ex condensato & materiali aëris elemento adsumunt, vera seu realia corpora non sint, qualia nostra, sed saltem ex tali condensatione carnem & ossa membris & neruis distincta, visibiliter ac tangibiliter circumferant, veramque & solidam habeant aëream corporietatem, vel etiam citò in eandem aëream elementarem materiam resoluuntur, cum nec veram formam aut organizationem completam (vt loquuntur Physici) sed solùm effigiem, quæ potiùs artificialis quàm naturalis sit, præ se ferant, pariterque signum aliquod in ima vel abdita corporis parte impropriętatis humanæ demonstratiuum circumferant, quæ internosci possint facilè.

194 Tamen quia artificio suo ac ascita alterius corporis ementita repræsentatione ac suppositione adeò dextrè homines plerunque ludificare ac fascinatos tenere dicuntur dæmones, vt ad longum sæpè tẽpus falsa pro veris, ac error pro iudicato seu comperto multotiès recipiatur, de quo & exempla & experientiæ extant innumeræ, ex quibus indicia obscuriora ac magis incredibilia apparent, quæ sæpè contra delatas profeseruntur personas.

195 Hinc illa est oborta quæstio, quæ erit in ordine prima: Vtrùm dæmon cuiusquam hominis, qui sibi per speciale expressum vel tacitum pactum mancipatus, deuictusque non est, personam in facie, vultu, vestibus, vel gestibus, seu etiam alia corporis assimilitudine inducere & repræsentare possit? Quod si Deo permittente, demus, consequenter, indicia contra denunciatas cõperta sępè fluxa, falsa, ac mille interdum deceptionibus obnoxia esse.

196 Sanè D. Binsfeldius in sæpè dicto suo tractatu de confessionibus maleficarum prope finem dicit hoc contra ordinariam diuinam prouidentiam esse, quæ ex sacris literis innotescat, atque effectibus declaretur. Sicut enim

enim diuina misericordia efficiente non potest diabolus (vt rectè Bart. Spineus in quæst. de strigibus cap. 14. & in Apologia 3. cap. ait) deludere, nisi eos, quorum mentem primò sibi per infidelitatem subiugauerit, ita credendum est, nullius illum personæ figuram (vt de tanto crimine accusetur) posse prætendere, nisi eius quam sibi iàm per similia crimina deuinctam esse sciuerit, & multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit.

Et idem Binsfeldius paulò post: Si tamen de extraordinaria (inquit) Dei potentia loqui velimus, negandum non est, Deum posse permittere, vt innocens accusetur in hoc crimine, sicut in alijs ad bonum aliquem finem. Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, tandèm tamen innocentia manifestabitur. Nouit enim dominus pios de tentatione eripere. 2. Petri, capite 2. Et sanctus Paulus: Fidelis Deus qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed dabit cum tentatione prouentum. Et iterum, clamauerunt ad me iusti, & ego exaudiam eos: id quod in Susanna & alijs pijs tentatis abundantissimè docetur. 197

Cæterùm cum fallaci diabolo ex sacris literis sit perspectum, Deum non permittere vt electi tribulentur, aut tententur, nisi ad meritum, nisi ad probationē & bonum, ideò non appetit talem repræsentationem iustorum tantoperè. Hactenus ille.

Verùm nobis pro introductione maioris certitudinis huius quæstionis, libet ea commemorare quæ tradit Guilhelmus Parisiensis grauissimus autor in secunda parte de vniuerso. Etenim sicut dæmon, inquit, ab initio ambitiosissimè affectauit assimulari altissimo; ita nùnc vsque regnum suum tenebrosum ac sceleratum contendit immanissimâ impietate confirmare regno ac militiæ creatoris deputando angelos tenebrarum diuersis iniquitatis obsequijs, secundùm quod Angeli sancti deputata habent ministeria pietatis: sic Ecclesiam malignantium suam, assimilare conatur Ecclesiæ sanctorum, quatenus Deus & saluator, in Ecclesia sua constituit 198

tuit veros Apostolos, veros Prophetas, sanctos Martyres, fidelissimos confessores, ac virgines fatuas.

199 Enimuerò qui ab exordio fuit signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore, factus est simia, ridiculosæ ac deformis imitationis, sic & totum regnum ipsius, sua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie versum est, velut in summam quandam Ecclesiæ electorum, quæ verè est regnum Dei. Hæc ille Parisiensis.

200 Proinde quo in hac parte à Doctore Binsfeldio ac Canonica veritate nimium non recedamus, repræsentationem illam ac Ideam Innocentum pernegare planè non possimus.

201 Nam si DEVS permittit Sathanam hominem alioqui non maleficum, non sceleratum variis nocumentis, infirmitationibus ac infamationibus circa corpus, fortunas, dignitates vel existimationem eiusdem diuexare, quemadmodùm multotiès compertum est, & comprobatum · Quidni etiam vultum, faciem ac personam eiusdem repræsentare in ludificationem, infamiam, ac discrimen Deo permittente potens erit? Quare putas plus potens esset dæmon si permissione diuina hominem vulgariter innocentem, neque ex pacto vllatenùs sibi deuinctum, per aëra in remotissimas regiones, celeritate incredibili ferre, & non eundem de facie, vestibus, vel moribus alijs exhibere in imagine conspiciendum posset? Vide præclarum ac pium tractatum domini Petri Thyræi Nouesij de spirituum apparitionibus lib. 2. cap. penult. & vlt.

202 Quid, inquam, mirum, vel incredibile id foret in dæmone, quod homines fecerunt in corpore proprio: Nam ex historijs constat multos mortales aliorum sæpè nomina ac personas sic repræsentatiuè fuisse ementitos, ac alios quasi ij essent quos præferebant, delusisse, specieque veritatis irretiuisse ac obstrinxisse, vt ex eodem illo errore & suppositione, sententiæ sæpè in iudicatum roboratæ, actaque decretaque talium erroneorum

uctorum hominum veritatis vim etiam falsitate detecta, meruerint, quemadmodùm de Barbario quodam Philippo fertur, qui tanquam liber esset se populo Romano insinuauit, atque eo nomine prætoriam dignitatem aliquo tempore Romæ administrauit, l. 3. ff. de off. prætor.

Sic Laodice regina Syriç, cùm interfecto marito Antiocho, mortem eius populum celare ac dissimulare percuperet, Artemionem marito persimilem in lectum regium asciuit, atque ille eius iussu, tanquam ipse Antiochus esset, è lecto loquens vxorem & liberos ciuibus commendasset, ea ratione perfecit, vt populus qui Antiochum eum esse putabat (fuerat autem Antiochus toti populo acceptissimus & charissimus) regem atque Laodicis consilio ac voluntate eligere nollet. Plinius naturalium historiarum libro septimo, cap. 12. vbi plura exempla. 203

Quinimò & nostrâ ferè memoriâ in agro Artigatensi Gasconiæ accidit: vt quidam Arnoldus Tilhius, aliàs Panseca dictus, commilitonis sui Martini Guarræ (quem ex ictu globi defunctum putârat.) apud vxorē, sorores, amicos, cognatos, ac totam denique patriam, personam, mores & gestus adeò dextrè ac artificiosè præ se gereret, ac exhibendo repræsentaret, vt (omnibus ipsius Martini artibus, corporis articulis, ac singulis omninò humanis circumstantijs instar simiæ ac ad viuum ita productis ac expressis) ferè iam sententiam diffinitiuam in contradictorio iudicio, primo Artigati, post etiam Tolosæ in suprema Curia pro se quasi verus ac ipsemet Martinus atque Berrandæ Rolsiæ (cum qua duas stante illo errore ac suppositione proles habebat) legitimus maritus esset, iam reportasset; nisi in ipso sententiæ articulo ac momento verus Martinus è militia superuenisset, atq; insignem hunc falsarium confundēdo, adulterij atq; multorum aliorum criminum reū effecisset; idq; per sententiam diffinitiuam seu Arrestū die 12. Septemb. Anno 1560. in Curia Gallicana Tolosę latā: 204

de qua

de qua facti specie memorabilem scripsit tractatum Ioannes Corasius Regius in dicto Parlamento Consiliarius, plura eiusmodi exempla refert Valerius Maximus lib.9.cap.16.

205 Ipse verò Binsfeldius in duodecimo prçludio ac passim per discursum sui tractatus de Confessionibus maleficiorũ, multa profert exempla. Vel dæmon vel ipsius Christi Saluatoris, vel aliorum venerabilium virorum forma, sanctis viris expressit, ac insidiosè repræsentauit, quæ longum esset describere. Malleus item Maleficarum in secunda parte, quæst.1. cap.11. non negat expressè, vel absolutè talem transfigurationem vel exhibitionem imaginariam innocentis hominis, sed dicit eam vix dæmoni esse possibilem, tùm propter Angelorum mysticam custodiam erga omnes bonos, tùm propter criminis huius incomparabilem turpitudinem ac fœditatẽ, tùm maximè quia exemplis eam rem docentibus careamus.

206 Sanè quantum ad Magas ipsas vel Veneficas, est expeditum, quando ipsæ ad choreas vel conuentus met venire non possunt, vel nolũt, dæmonem vel amasium suum eodem cum consensu & mandato suas inducentem personas mittunt. Sed quia Apocalypseos cap.13. dicitur, datum esse illi bestiæ bellum facere cum sanctis & vincere eos, & datam esse eidem potestatem in omnem tribum & populum & linguam & gentem, quidni concesserimus eidem & hoc fraudandi hostem suum stratagema? quùm Pithonissa in Endor, postulante rege Saulo, suo genio quem familiarem habebat Samuelis animam excitauerit, aut veriùs dæmonium quoddam eius forma indutum, 1.Regum, cap.28. c.fin. §.prætereà.26.quæst.5.aut certè spectrum vel fantasma Samuelem repræsentans.

207 Tandèm verò magna probationum ac persuasionũ mole hanc nostram astruere tentabimus sententiam & tot pseudoprophetarum ac hæreticorum impijs dogmatibus qui in medio Catholici orbis populo iàm inde à nascente extiterunt Ecclesia, qui vel ex euentu rei

quam

quam prędixerant, vel quia venerabiles eloquio seu cōuersatione amabiles inter suos fuerant, multos vel ingenij viribus præualentes, vel doctrinæ opibus excellētes, vitæque integritate cōspicuos ac sanctos, etiā interdum imperij diademate, vel summi pastoratus apice præfulgidos viros in extranei erroris ac seductionis suę pertraxerunt communionem, sicq; in auita fide lubricos fluxosq; effecêre. Quare inquā à Deo nō prohibetur ab initio doceri persuaderive id quod à Deo prohibebatur audiri? Quare Deus non pręscindit causas, aufert hæretici 208
commercij gladium, & alligat impotentię catenis autorem, per quem tàm pernitiosus sequitur effectus, per quem tot noxia sibiq; inimica infligit & dissemin at perditionis animæ vulnera zizaniamq; ? Sanè quidē ad hoc permittit id facere Deus dæmonem, vt fidos habendo tentationem haberent & probationem. Vanè ergo & inconsideratè pleriq; hoc ipso scandalisantur & succumbunt, scientes & certi quod licet nō abolitionis imperiū; (ipse enim ad hoc creauit dæmonē & nos (militia enim est hominis vita super terram) & non ipsi nos) tamē deuitandi & cauendi arbitriū in nostra haberemus potestate. Et licet in simplici aliqua earum hæresi, qui seducuntur adsit vel culpę vel voluntatis eorum causa, in hoc verò ementito innocentis personę testimonio nullę omninò causæ vel culpę militet communio, vnde similitudine sua per totum non conuenire hoc argumentum dixeris, tamen ad Dei tentantis voluntatem, dæmonisque potentiam quod attinet, nulla videtur esse dissimilitudinis ratio.

Quocirca magnam huiusce rei causam à semet profectā Deus ipse vt nos auisando doceret & instrueret per Moysen hanc adfert commonitionem: Non audies verba Prophetę illius, inquit, quia tentat vos dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrùm diligatis eum an non in toto corde & in tota anima vestra. Deut. 13. 209

Cuius rei egregium extat exemplum in B. Tobia ca. 2. hisce verbis: Contigit autem vt quadam die defatigatus Tobias à sepultura veniens domum, iactasset se iuxta 210

parietem, & obdormisset, & ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderant super oculos eius: fieretq; cæcus, hanc autem tentationem ideò permisit dominus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob.

211 Et in eodem Tobia ca. 3. Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum orans & collaudans dominum. Hoc autem pro certo habeat omnis qui colit te, inquit, quia vita eius si in probatione fuerit coronabitur, si autem in tribulatione fuerit, liberabitur, & si in corruptione fuerit, ad misericordiam tuā venire licebit: hactenus textus illi, huic consectarium est id, quod dicit B. Paulus cap. 5. ad Roman. Gloriamini, inquit, in tribulationibus, scientes quod & tribulatis patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis.

212 Quod itaq; Deus permittit voluntatem, seu liberum hominis arbitrium ita tentationibus abripi, ita in periculum animæ ac perditionis suæ trahi tentationē, nisi tentata taliter Catholica ouis vigilans, constans, immobilis, & cauta citò ad præmonentis Moysi præcitatam parænesin respexerit, ac prophetæ pseudopastoris illius auersata fuerit eloquia (quemadmodùm idem Tobias ad eos qui patientiam eius & in bono perseuerantiam irridebant ac increpabāt eum. Nolite ita loqui (inquit) quoniam filij sanctorum sumus, & vitā illam expectamus, quàm Deus daturus est his, qui fidem nunquam mutāt ab eo) quantò magis patietur dæmonem vestimenta, voces, facies ac gestus piorum affabricare & supponere, vt eosdem in tentationis laqueos inducat, sed neutiquam disperdat. Quod si in simplici hæresi, & sic liberę voluntatis arbitrio Deus non patitur quenquam tentari suprà id quod potest, sed nouit in tempore de tentationibus eripere.

213 Quantò magis offensam vel scandalum hoc maleficiale hominis innocentis preter vel extra omnem voluntatis eius assensum inimico practicāte datum, remedabi-

diabitur in tempore, innocentiamq; ad manifestationẽ gloriæ suæ reuelabit Deus omnium bonorum & malorum æquus retributor. Agite ergò non dicamus cũ Pharisæis & Iudæis, nonne potuit hic (intelligunt Christũ) qui aperuit oculos cæci nati, etiam facere vt non moreretur Lazarus? Ioan. 11. Sic etiam innocentes quoscunq; & iustos suos vt pupillam oculi præseruare ne perditionem hanc vel discrimen incurrant maleficialis suspicionis? Sed potiùs dicamus cum Christomet ibid. Ioan. ca. 11. Infirmitas hęc, puta maleficialis, non erit ei in mortẽ, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eum. Et paulò post: Nonne dixi tibi, si credideris, videbis gloriã Dei: & haud absonum fuerit credere multos qui detentionibus talibus Iudicum maleficiarijs vt eriperet eos Deus, promeruerunt, post in tanto luculentiorem fidei & gratiæ perfectionem ac obseruationem abijsse, confirmatosque vt sanctos obijsse.

Vt itaque hanc in Dei nomine conceptam ad praxin concludamus quęstionem primam. Et si transfigurationes eas innocentum demus, rariores tamen eas in subiectum per se non adeò deprauatum vel notoriè criminosum esse putabimus (iustorum quippè non proditor sed protector Deus est) quàm in maleficas, & in alios extra diuinæ charitatis gratiam notoriè existẽtes personas delatas, proinde iudicum in hoc prudẽtia & discretio summè ac sanctè versabitur, qui circa comprehensę personę anterioris vitæ acta atq; indicia alia qualiacunq; diligenter inquirent, & eadem quàm diligentissimè aduertent, famæ cõprehensæ ac delationi cõplicis maleficæ (quod eam in cœtibus saltantem, & instar aliarũ cum suo amasio conuersantẽ ac inde auolantẽ viderit) testantem ne quid minùs tribuãt, sed ea quæ de probationũ coniunctione ac iudicantis religioso arbitrio passim Doctores inculcant & tradunt, vti Dei & hominum ministri præ oculis fixè habeant. 214

In secunda quæstione erat aperienda illa differentia, quæ est inter veterum gẽtilium & paganorum religionem ac ritus) qui licet solem, lunam, aurum, argentum, 215

aliasq; creaturas adorauerunt, aliaq; multa fecerunt; atq; etiamnum faciant, quę vera opera sunt diabolica & magorũ, tamen quia illi professionẽ Deo nostro vero, ęterno ac soli omnipotenti nunquã fecerunt, sed à parentib. maioribusq; suis ac sacrificijs aliter nõ sunt instituti, sicque in ignorantia purę negationis versantur, ideò veniã vel apud Deum, vel apud magistratũ merebuntur, suppliciumq; ignis nõ experientur, si deuotè se ad pœnitẽtiam composuerint, ac Deo adhęserint nostro, quemadmodum in Iona Propheta dicitur in cap. fin. in fin. hisce verbis: Et ego parcã Niniue ciuitati magnæ in qua sunt plus quã centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dextram & sinistram, & iumenta multa.) Necnon nostri hodie temporis in Christianismo maleficarum ac sacrilegorum professorum ritus ac abominanda exercitia, qui etiam pœnitentes & conuersi sententiã ignis nihilominùs excipiunt, idq; propter pactum ac de composito cum dæmone factum detestabile fœdus, in quo misselli multùm decipiuntur, nihilq; minùs quàm fides data per ipsum seruatur.

216 Cæterùm quia ad finem huius nostri laboris properamus, ideò vnã adhùc quam didici magni illius Dionysij Carthusiani propheticã ac verè Catholicam esse sententiam, subnectere libuit: quâ, quantum in omnibus, tã bonis quàm malis hominum liberis actionibus, diuinæ omnipotentię secretam ac prędestinatam voluntatem, sapientiã, ac inperscrutabilem deitatem humanitùs arbitrari, scrutari, & æstimare liceat, perspicuè & docetur & explicatur: Is enim lib. suo de diuinis nominib. dicit, ac luculenter probat, in mundo nihil non bonũ esse, nihil humanitùs fieri, quod non sit vel per se vel relatione bonũ, quamuis aliud alio sit melius, hinc Iob cap. 5. nihil in terra sine causa fit, & de humo non egreditur dolor.

217 Ipse enim Deus, saluator noster splendor paternę gloriæ, expressaq; imago substantiæ illius, naturæ totiusq; vniuersæ est opifex, ab illo singulis creatis viuifica virtus infusa est, hoc est per eum vnumquodque, genuina sua vi subsistit, insitâq; facultate se protegit ac tuetur, qui

qui etiam ſecreto encomio ſuo voluntatem gloriæ ac maieſtatis ſuæ in vetitis,iniuſtis,ac ab ipſa natura dãnatis hominũ actionibus ſubinde ita exequitur ac dilatat ſuam,atq; ex venenatis noxijsq; herbis(creaturis ſuis)ſalutaria pharmaca & theriacæ conficiuntur per medicos, qui immedicabilibus hominum morbis,ſunt vtiliſſimę ac neceſſariæ. In quem vſum hoſce aliquando concin- 218
naui verſus:

Regnat in humanis diuina potentia rebus,
Iupiter eſt quodcunque vides quocunque moueris
Forte nil eſt,medio poſuit Deus omnia campo,
Omnia ſecreto maiora,minora gubernans,
Cuiuſcunque rei ſua cauſa per omnia luſtrans
Omnia plena bonis,plena omnia miraculorum
Inuiſibiliter,tamen alta in luce videmus
Cuncta creata hominis medianti a ſigna ſaluti.

Et hoc idem metricè ita expreſſit Boët. lib. 3 de conſolat.

tu cuncta ſuperne
Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens,ſimiliq; in imagine formans.

Iàm tandèm vt eò vndè digreſſi ſumus noſtra redeat o- 219
ratio,operiq; finem imponamus;illud in primis memoria libet repetere: naturalem diuinationem eſſe rerum futurarum, præteritarum vel præſentium anticipationem,quæ nihilominùs occultæ ſunt in cognitione cauſarum. Multa enim videmus oculis, & manibus noſtris palpamus,quorum manifeſtã cauſam reddere, aut etiã nominare non poſſumus: & nihilominùs illa veriſſimè ita vt videmus & tãgimus ita ſe habere credimus, prout has inde à creatione mũdi ordinauit Deus;Deus qui prima æternaq; cauſa eſt, & à qua omnia æternaliter & immobiliter depẽdent. Cùm enim omnes tàm Chriſtiani 220
quã Ethnici principiũ & originem rerũ omniũ viſibiliũ & inuiſibilium,ſine alio modo Deum ſtatuunt,qui dixit & facta ſunt,potentiam cũ voluntate in virtute actionũ omniũ ita cõiungens,vt ea omnia quęcunq; & dicit & facit nihilominùs iã inde à creatiõe mũdi in angelos ſuos, hoc eſt ſpiritus miniſteriales ſiue bonos ſiue malos di-

quorum operâ res omnes creatas instaurat, destruit, fouet, diruit & ædificat.

221 Vnde si quando Deum efficientem causam formare, vel materialem mundi, actionumque omnium quæ in mundo fiunt, dicimus, id de ministerio spirituum vel intelligentiarum, quæ ad has res & creatæ & destinatæ sunt, intelligendum.

222 Piè igitur & firmiter est credendum, Deum, qui omnibus rebus creatis suos angelos (quos intelligentias vocant) præfecit, etiam elemento aquæ suum spiritum ministerialem, tanquàm clientem addidisse, per quem omnia quæ circa hoc elemētum vult, compellat, agit & exequitur. Nam & quod cœlos moueri cernimus, cœlestiaq; lumina, id angelorū fit ministerio, qui propriè dicuntur angeli. Ergò nō mirum si Deus ter opt. Max. per virtutes cœlestes, hoc est, impressiones spirituum suorū vel angelorum multarum rerū mirabiliū sit & effector & autor, idq; inuisibiliter, ac nobis ignoto planè modo.

223 Quocirca si hāc aquæ probam probè ac sine fuco, certoq; ac patenti temporis spacio factum in diuini mysterij & voluntatis eius partem in solidum ponamus, pleneq; cōfidamus, neq; ambigamus quicquam, sanè propter causas supra passim positas, nō modò necessariam, sed & meritoriam eam fore consideremus: nam impietas, tepida confidentia ac mobilitas fidei nostræ, miraculorū insolentiā vel raritatem à Deo apud nos est causata, qui omnipotentiam voluntatis ac gratiæ suæ interdum reprimit, & celat nos hodiè, ne causam maiori inquinationi ac perditioni nostræ dare videatur, qui præcoci ac immaturâ sensibilitate nostrâ nitimur, sicq; dæmonem magis, quàm Deū deuinctum ac addictum nobis potiùs habemus. Sanè apud Israëliticum olim populū maior erat perpetuę ac inextinguibilis confidentię ardor in Deū quàm hodie apud nos est, hinc illorū tot miraculosæ victoriæ, hinc tot virilis constātię, mulierū heroica ac diuina facta, hinc gentiliū paganorumq; strages, hinc spirituū bonorū vel geniorū miraculosæ ac frequentes illius temporis visibiles & inuisibiles apparitiones ac in bono

propo-

proposito ad bonos succursus ac auxilia: vt in Tobia, Apocalypsi ac alijs patet quàmplurimis exemplis.

Sin verò hanc probationis potestatem ac arbitrium 224
perficiendi ad dæmonem referamus; tùnc licet auersâ ac infidâ id intentione faciamus, nempè quod sit proditor pacti & fidei maleficæ datæ, ac desertor eius quam protegere suscepit ac defendere. Idq; totũ nihilominùs permissione diuina factũ dicamus: tamẽ quia detractionẽ aliquã vel imminutionem diuinæ maiestatis, quasi per quandam concomitantiã impingere vel etiã populo imprimere videmur, sicq; gradum seu initium ad idolatriam, ad auersionem à Deo, ad superstitionem includimus, ac paulatim ad infidelitatem præmonstramus, seu quasi cordibus plebeiorum instillare videmus, qui propter pusillanimitatẽ ad quascunq; rerũ aduersitates de gradu ac constantia fidei faciliùs deijcientur, vel in ambiguo collocarẽtur, incautiùs fortè ad huius versutissimi hostis scholam ac institutionem dilaberentur, si hãc ipsi abijciamus demergẽdi vel superuehendi autoritatẽ.

Nam horrendæ omnes idolatriæ inde omninò pro- 225
uenerunt, quòd relictus fuerit Deus, bonorum acceptorum honos exhibitus, actæque gratiæ, soli, luminibusq; cœlorum, tùm propter efficientiam aliquam rei miraculosæ vel occultæ spiritibus aëris, postremò & inferioribus creaturis.

Præsupposito itaq; eo, (quemadmodùm ex veritate 226
scripturę verè est præsupponendum) quod Deo ter opt. Max. rerum omnium creaturarum opera siue bona siue mala sint attribuenda, & quidquid fit, id eius nutu, illius & suorum potiùs angelorum facto ac opera peragi: quin potiùs etiam hoc Magistratus factum ac in aqua tentamen ad eiusdem Dei ac illius angelorum efficientiã naturali illis planè & prædestinato modò vnicè & insolidũ referamus. Quæ sententia propiùs ad veritatem tendit, remotiùs à peccato, ac remotissimo à periculo recedit.

Hæc igitur satis futura esse censemus ad demonstrã- 227
dum naturalem hunc modum, quo illud quod scire cupimus, intelligimus, ac licitum & à Deo institutũ agnoscimus.

ſcimus: meliùs ſanè ac tutiùs; ſi ad ipſum, non ad alias res creatas honor & laus coram omnium nomine referatur, ſiue futuris rebus abditisque cognoſcendis, ſiue efficiendis alijs incumbamus. Nam quatenus in cauſis naturalibus (quamuis latenter ac imperitis ferè incredibiliter) hic modus probandi conſiſtit, eatenùs licebit (quemadmodùm & cœleſtium luminum ac impreſſionum virtutes) perquirere, & in eodem verſatur gloria Dei, qui per creaturas ſuas res tàm facit admirabiles.

228 Sin verò naturaliter indagari non poterunt, vel ad dæmonem talium rerum virtutes deferimus, tùnc ſi ſtudioſiùs ſcrutari intendimus, in ſuperſtitionis laqueos, ac confuſionis fidem incurrimus: hoc etenim modo videtur pactum implicitum ac præter intentionem cum dæmone haberi, quod is ex antecedente aliquo ſibi præconceſſo ac attributo, ad conſequens minùs præuiſum, imò & de iure minùs conſequuturum fortè peruicaciter nihilominùs extendit & decipit.

229 VVilhelmus Adolphus Scribonius Marpurgēſis tractatum ſcripſit & edidit anno 1588. Marpurgi typis Pauli Egenolphi luci datum. Is in 2. lib. de inquirendis per certa ſigna & rectè cognoſcendis, examinandisque ſagis dicit, hanc ſuper vel innatationem ſagarum ex ſathanica quadam prouenire leuitate & cauſa ſcilicet efficiente, quod ſathanas iuſtiſſimo & imperſcrutabili Dei iudicio ſua leuitate attrahat, tollat retineatque ſagas in alto aut ſuperficie aquarum; eſt enim natura eius quā leuiſſima & aërea plùs de aëre quàm de aqua participans, vnde in aqua velut in elemento grauiore craſſioreque ſagas eleuet & ſuſtentet, illis ſubiacens, & eius quaſi in dorſo geſtās, vel etiam eas ob inhabitantem illum corporib. ſuis ſpiritum leuiſſimum non ſubmergi, totū illum in omnibus ſagarum partibus inhabitare, ideoque illius etiā leuitate eas in aquis retineri, nō quæ hypoſtatica vnione aut mixtione phyſica illorum naturę quantum ad interiorē conſtitutionem attinet, coadunata eſſet, ſed quæ illi ſaltèm adiuncta eſſet à præſente ſathana: ea cacadæmon ergò ſubſtantialiter ſagis diffuſus eas retinet, quantum ſcilicet

cet ad ipsum spiritum, qui sine sua essentia eas inhabitat, non quantum ad substantiam partium corporis sagarum; leuitas ergò ea non est quæ à forma corporis immediatè prouenit, sed aduentitia, externa, aliundè accedens: Et paulò post idem Scribonius: Sagæ à sathana, inquit, ceu lictore Dei omnipotentis singulari quadam leuitate retinentur, ne aquis submergantur.

Quoniam verò lictor Dei & famulus est, potest id tãtum expedire, quãtum Deus iudex iustissimus, cùm iubet, & cuius potentiam illi tribuit, vt videat ipse sathan nullam sibi esse potestatem condonandi seu remittendi peccata, vel potiùs eos diuinitùs seruandi quos velit, sed solum seruitium sibi relinqui, quo Deo in puniẽdis sceleribus subministret. 230

Non potest itaque, etiamsi maximè appetet insontes submergere, quia Deo contrarium hoc esset iudicium, vt insontes periclitarentur ob ea quæ nõ commisissent. Longè siquidem credibiliùs est, inquit, de permissione & beneplacito Dei in sagis pet cacadæmonem puniendis, & de ipsius cacadæmonis potentia, quæ semper eatenùs quibusdam ligata sit, ne vltrà terminos à Deo prçfinitos quicquam facere queat. 231

Quid porrò si illis omissis diceremi, Deũ ipsum sagarum, quas scilicet verè reas esse nouit, corpora singulari quadam, & specifica leuitate inducere, quâ in superficie aquarum ferantur, inde certè non sequeretur Deum ab operibus creationis non cessasse. Ita enim prædisponere potuit, vt si quæ sagæ futuræ sint, speciali quodã modo in aquis nequaquã submergi debeant. Vtrùm verò hoc omnipotentiç diuinæ contrariũ esse dicetur? vtrùm etiã volũtati? quia nõ expressè significatũ est in sacris literis? minimè. Et paulò infra: aqua scilicet sagas in se ferre nõ potest: quomodo verò & quã ob causam? Nempe Deus opt. Max. suo prudentissimo & iustissi iudicio ab omnib. inde seculis elementũ aquæ prædestinauit salutari regenerationis hominum lauacro, vt qui à peccatis abluendi essent, & Christi Ecclesiæ initiandi, huius Baptismate vterentur, & per hoc medium noui homines facti, 232 233

quasi

quasi per ianuam in Christi regnum ingrederentur, qui prius reiecti fueramus. Quandoquidem inquam, Vatiniano quodam odio eas accusat & reijcit, vt si maximè pro viribus tentent, non tamen submergi possint.

834 Et quodnam est illud odium? aquæ Deo placuerunt, quibus vsurpatis peccata hominum ablueret atq́ue purgaret; in baptismate Christo Dei filio nomina nostra primùm damus, & eius albo incorporamur, adeoq́; in ciuitatem Dei vt germani ciues recipimur: ideoque omnes qui salui modò fieri volunt, sacræ huic baptismati immergi ac purgari oportet: at sagæ freto isto diuino lauacro toti Trinitati, Deo patri, filio & spiritui sancto, scientes volẽtes renunciant, & nihili de creatoris opera, nihil ordinationes & creaturas faciẽtes peccatores & apostatæ oı̄m aliorum fiunt pessimi. Cum autem hoc scelere in toto mundo nullũ scelestius vnquam definiri aut reperiri possit, quid dubitem dicere? si sagę non submergũtur aquis, id fieri ob peculiarem istã antipathiam, videlicet quòd elementum aquæ nolit illas intra alueum suũ recipere, sed omninò respuat, & omnibus modis fugiat, hunc scilicet in finem, vt peccatrices eiusmodi manife-

835 stentur. Nam & creaturæ inanimatæ seruiunt prædicationi & gloriæ nominis diuini, vt scilicet cœli, ita quoq́; elementa enarrant gloriam Dei, tùm aliàs, tùm in hoc si peccatum & iniustitia ab illis reuelata puniatur; aqua in baptismate est sacramentum, est signum, est sigillum initi inter Deum & hominem baptizatum noui fœderis. Quidni igitur eodem modo signum aut indicium esse possit dissoluti illius & fracti iterum fœderis? Et hanc rationem siue causam facilimè dixerim esse verissimam, vt si aliæ nullæ admittendæ videantur, vna tamen hæc recipienda sit.

836 Hæc ferè sunt, quæ Scribonius de hac aquæ probatione edisserit, cuius verba certo ducti consilio ad sensum libuit integrè ascribere, ac ad finem huius operis nostri apponere, quia in eiusdem fine id manus nostras is autor primùm venit. Planè quod is de lictore vel ministro Dei dæmone in hac purgatione adhibito, sentit id ex cau

sis

sis supra proximè attractis, neq; Catholicæ nostræ religioni tutum erit per omnia concedere.

Nam etsi minimè id impiâ vel malitiosâ, ætas fortè nostra sic teneret intentione; tamen quia per cõmunionem illius mali hospitis, is applausum ac beneplacitum aliquod ex hac delatione nostra in semet falsò concipere, deludere, ac latẽter vel occultè paulatim seducere incautum populum post aliqua fortè secula posset, & sibi creatoris sui virtutẽ attribuere vellet, quemadmodùm in superbia potentiæ ac gloria regnorum suorum Pharao Rex Aegypti dixerat: Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Ezech. cap. 29. 237

Quò itaq; hanc probationem ab omnibus fallaciarũ inuolucris ab inconcessis dubitationum tricis liberam purgatamq; reddamus, ac securiorem viã ingrediamur, in priori nostræ conclusionis parte censemus tenendũ circa huius aquatilis purgationis examen, quæ de mandato ordinarij magistratus procedit, nullum esse factum nullum ministerium, neque operam vllam dæmonis, sed Dei omnipotentis solius per suos ministeriales bonos angelos id exequentis. 238

Ad alteram conclusionis partem de iudicio ac sentimento animi nostri (in initio quippè huius capitis bicipitem concludendi viam promiseram) quod attinet. Sanè propter arcanam atq; excelsam minùs huius rei constitutionem, veritas etiam comprehensa fortè, ægrè tamen apud quemuis defenditur, difficiliùs retinetur, ac licet sæpè holitor sit opportuna locutus, tamen multùm intererit Dauus ne loquatur an heros, ideò ne scientiæ vel sensuum altitudine potiùs, quàm exercitij Christianæq; charitatis pondere hæc scripsisse videar potiùs, totum dependere me à S. matris Ecclesiæ autoritate profiteor nihilq; quod eidem in vllo aduersetur, determinatę multò minùs obstinatè defendere velle. 239

Illud tamen ad extremum identidem ac sincerè oẽs iudices ac Magistratus commonitos volo, vt hanc aquę probam (quatenùs per superiores liceat) non modò temerè ac sine summa causa non adhibeant, sed etiam in 240

ea

da exercenda, prudenter ac sollicitè aduertant, ne quid fraudis fuci vel imposturæ committatur. Item ad corporum mergendorū constitutiones ac sexum, item ad flumina medica vel physica prudentia doctè attēdant. Adsitque spacium omninò competens ac dilucidum, quo & Iudicibus (quos in rem præsentem venire, ac nō tantū oculis id quod agitur subijcere proprijs: Sed etiā carnificem officio authoritatis suæ seuerè cōueniet admonere, vt probè ac dextrè, si neque dolo & fraude rem hanc exerceat:) & quibuscunque circumstantibus omnis recta rectè dubitandi occasio eximatur supernatatioq; hæc præternaturalis euidentissimè ac singulorū oculis pateat infallibiliter, præstaretque eam maiori, quàm hactenus est factum forte reuerentia, attentione ac deuotione peragi, prout suprà de sorte diximus.

241 Tandem verò quia tota perditæ huius artis actio mirè est tenebricosa (dùm sæpè quo minimè credis gurgite piscis erit.) & alioquin per se meritò misti fori esse perhibetur. Ideò tutiùs sentiēdum mihi tutiùs versandum Iudicibus circa hanc probationem, tùm & circa totam inquisitionem huius ludibrij existimauerim, si & seculares, Ecclesiasticos, & vice versa sibi adiungant, saltem ætate, vitæ commendatione ac prudentia iudicandi venerabiles & discretos viros absque tamen confusione Iurisdictionum ac potestatum.

242 Vnicum semper fuit præsidium pijs, & tanquàm sacra anchora in summis periculis oratio, quæ est pia & ardens mentis ad Deum eleuatio, ac quasi quoddam cū Deo colloquium, quæ bona sunt precantis, & quæ sunt mala deprecantis. Ideò Iosaphat dicebat, vt habetur 2. Paralip. ca. 20. Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui vt oculos nostros dirigamus ad te. Inde memoriæ proditum est, quum M. Antoninus cognomēto Philosophus, bellum aduersus Marcomannos & Quados gereret, Romanusq; exercitus ardore ac siti laboraret, ad eum consilij planè inopem præfectus prætorijs cohortibus venit, eique fertur dixisse: nihil esse, quod ij qui Christiani nominantur, precibus impe-

impetrare non possint, habebat autem in exercitu legionem vnam Christianorum militum, qua re cognita, M. petijsse ab iis, vt Deo suo supplicarent, quod quum fecissent, Deum eos exaudisse subitò, percussisseq; hostes fulmine, ac Roman. pluuia recreasse, Roman. ad Christianorum preces largo imbre per Christi nomen impetrato, omnes cœlum suspexêre, vt minùs hoc miraculum oculis animisq; haurirent, quàm sitibundo ore aquas: deinde scutis galeisq; subiectis sorberent largiter, equisque ad bibẽdum darent, interea crebri fulminum ignes aqua & grãdine misti tantum terrorem barbaris iniecere, vt eius belli victoria preter spem penes Romanos esset, certè tãtæ miraculo rei attonitus Marc⁹, edito Christianos honore affecit, ipsamq; legionem ad perpetuum monumentum keraunobolon appellauit. Epitome Xiphil. 1. Dionis in M. Anton. Capitol. in Marco.

Quando itaque quilibet timoratus & prudens Iudex, cùm & quicunque alius harum rerum lectione vacans, prudenter intelligere potest quod iudicium & censura hæc deceptionibus ac errorum tricis subiecta esse possit, quot molitionibus ille se impostor insinuet, facilè quo aut reum eximat, aut insontem iudicio implicet, adeoque iudicum interdum insidietur animis, vt illi timeant vbi non est timor, non timeant vbi timore opus sit, quibus omnibus omnipotentissimus Deus cuius & causa agitur imploratus & mederi vult, & accurrere nõ tergiuersatur, ideò hanc oratiunculam exempli saltem gratia ad calcem huius operis subijcere placuit, quemadmodùm in Actis Apostolorum in fine capi... primi constat esse factum. 243

ORATIO.

IESV Christe, Deus meus fili Dei viui patris nostri omnipotẽtis, te in functione hac iustitiæ tuæ vti ducem, patronum, ac Imperatorem eiusdem suppliciter adoramus, ac in testimonium omnis tibi compertæ veritatis humilimè contestantes imploramus, coramq; te asserimus, quod hanc quam præ manibus habemus aquę probationem, neque in vllius legis preuaricatione

neque in maioris vel minoris Magistratus seu potestatis vllius contemptum, neque temeritate vel leuitate consilij proprij, neque in scrutationem vel tentamen maiestatis gloriæ tuę, sed de mera necessitate, in hoc genere summi ac occultissimi delicti mobilitateq; conceptarũ probationum assumamus, vel exercere intendamus.

Te itaque, quem sanctorum patrum testimonio, ac sacrę paginę historia testante taliter ex fide inuocatum dubijs sæpè rebus affuisse, veritatiq; latenti lucem splendoris tui in confusionem omnium inimicorum tuorũ impartiuisse didicimus, in virtute sanctæ obedientię, cõscientiæ ac officij nostri tremebundo ac venerabundo prorsus affectu efflagitando imploramus, confirmare digneris super hanc creaturam manifestationem glorię tuæ, & fortis vltor domine Deus reddens retribue, vt si rea sit perduellionis læsæq; maiestatis tuæ, fidem abiurata ad inimicum & hostem nominis tui fœdifraga deflexerit, te iuuante, qui solus potes omnia, elementum hoc tuum aquę respuat, auersetur, ac non feret eandem, naturæq; suæ oblitum supra se vt plumam eleuet, neque vt solet, demersionem patiatur circa illum aquæ lauacrum regenerationis, & oblatæ salutis despiciens, hostilibus persuasionibus & imposturis locum dans, pactum abrupit, & ad deos abijt alienos, quocirca ad ignem sit condemnanda. E diuersò verò, si vel falsis criminationibus oppressa, vel passione errorum detenta fidem datam à te non dimouit, neque ad hostium castra confugit, sed sacrum illud character in baptismate illi impressum inuiolatum adhuc tenet, licet nobiscum aliàs infirma sit peccatrix, iudiciumque vltionis sit demerita; tamen in virtute iustitiæ (misericordiæ tuæ dulcore semper temperatæ) te in nomine tuo, tuique ipsius gloria, ea qua humanitùs est possibile deuotione & attentione exoramus: Confirma hac in parte innocentiam ipsius, neque cæterorum erratorum intuitu hoc loci vindictã aduersus eam assumito, sed patere, satage quæso, ac placere tibi modis omnibus exoptamus, omnipotens ac æterne Deus, vt elemẽtum hoc tuum iudicium sit huius occul-

occultissimi reatus ac ruptæ fidei aduersus te detegendę manifestum. Id quod non solùm fuerit pro magno reuelamine & adminiculo huius detestabilitatis agnoscẽdæ omnibus in officina iudicandi existentibus in nomine tuo: sed etiam confusionem, sicque terrorem pariet maximũ, ne seductioni huic ac tentaminibus hostis locum dent in posterũ, dùm diffidationem illã quam contra te fecerunt dæmoni in secreto publicè compertam, ac in facie totius populi cõtestatam esse norunt apertò. Tandẽ verò, iustissime pariter ac misericordissime Deus, qui super multa & magna Israëlitici tui populi peccata olim multùm sæpè indignationem concepisti. Inprimis verò ad hoc maleficiale crimen eorum super omnem furorem excandescens conturbatus es, benedictionibusque eorum ea propter maledixisti cumprimis (cuius quidem per temetipsum ratio est tradita 1. libro Reg. cap. 2. Si peccauerit vir in virum placari potest eis Deus, si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo, quia honorantem me, ais, honorabo, & contemnentem me exponam contemptui.) Ideò mitte quæso, mitte ventilatores in medium degenerantium sagarum ac Maleficarum omnium maiorum & minorum, qui ventilent, perquirant, & dissipent illos, adueniat tempus vltionis eorum, & vicissitudinem ipse retribuas ipsis, contere eos tanquam vas figuli, & confringe eos, operiat ignominia facies eorum, qui venerũt alieni super sanctificationem domus tuæ, qui contemnentes semetipsos gloriam & hæreditatem nominis tui in abominationẽ posuerunt, & cum idolis contaminauerunt, qui ad irritandum te sacrificauerunt Baal & libauerunt dijs alienis, dicentes ligno: pater meus es tu, & lapidi, tu me genuisti, qui ad te verterunt tergum & non faciem, qui dereliquerunt fontem aquæ viuæ, fodientes sibi cisternas dissipatas. Obstupescant etiam cœli desuper, quia non timuit fornicatrix Iuda, sed abijt & præuaricata est etiam amplius, facilitateque fornicationis suæ contaminauit totam terram, & mœchata est cum lapide & ligno, prosternens se sub omni ligno frondoso vt meretrix, & in

omnibus his non est reuersa ad te in toto corde suo, sed in mendacio indurauit faciem suam super petram, iurans in his qui non sunt dij, & mutans gloriam suam in idolum. Non permitte domine illũ deuastatorem diutiùs obtenebrare & persequi regnum tuum, non patiare illum bonis adeò insultare cordibus, constringe catenis impotentiæ libidinem ipsius, tibi vindictam, & tu retribue. Nos opus manuum tuarum, duc nos in viam mandatorum tuorum, doce nos iustitias & iudicium tuum perfice de manu nostra, suscita ergò & extimula spiritum omnium magistratuum in detectionem & detestationem omnis huius impietatis degeneris fortis vltor domine exercituum reddens retribue, pone in pondere iudicium & iustitiam in mensura, subuertat grando tuus spem mendacij & protectionem eorum, aquæ inuadent, & deleatur fœdus eorum cum morte, & pactum cum inferno non stet ampliùs, vt & omnis Israël timeat, & nequaquàm vltrà faciant hui⁹ rei quicquàm simile. Consecrentur manus nostræ in vltionem huius detestabilitatis hodiè, vnusquisque in filio, in fratre, in proximo ac vicino suo, vt detur nobis benedictio tua. Tùnc timentibus & venerantibus nobis in omni tribulatione & angustijs nostris nomen tuum, orietur nobis sol iustitię, & sanitas in pennis nostris, egrediemur & ingrediemur, & saliemus sicut vitulus de armento, & calcabimus impios cum fuerint cinis sub plãta pedum nostrorum, occupabit salus muros nostros, in pace & abũdantia possidebimus filios nostros, inebriabimur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis nos, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimur lumen filij hominum in tegimine alarum tuarum sperabunt, & tu domine exercituum spem nullius irritã esse sines. Tùnc benedicent omnes terrę dominum, laudabunt inimici domini dominum exercituũ. Tùnc misericordias domini in æternum cantabimus, in generatione & generationem annunciabimus veritatem in ore nostro, &c. Amen.

FINIS.